
METODICKÁ PŘÍRUČKA

k učebnici

HUDEBNÍ VÝCHOVA

pro 1. ročník základní školy

SPN – pedagogické nakladatelství,
akciová společnost,
Praha 1998

Tato metodická příručka pro učitele se vztahuje k učebnici Hudební výchova pro 1. ročník základní školy, **schválené MŠMT ČR pod č. j. 17203/98-22 dne 19. dubna 1998 k zařazení do seznamu učebnic pro základní školy.**

Učebnice je zpracována podle osnov vzdělávacího programu Základní škola.

Metodická příručka poskytuje i pokyny a náměty pro práci s **kompaktním diskem**, který je doplňkem učebnice.

Publikace je součástí koncepční řady učebnic hudební výchovy pro základní školu.

Vzhledem ke kvalitě celého projektu učebnic jim byla udělena **jednotná schvalovací doložka MŠMT ČR.**

Hudební výchova pro 1. ročník základní školy

Metodická příručka k učebnici Hudební výchova pro 1. ročník základní školy

Hudební výchova pro 2. ročník základní školy

Hudební výchova pro 3. ročník základní školy

Hudební výchova pro 4. ročník základní školy

Hudební výchova pro 5. ročník základní školy

Hudební výchova pro 6. ročník základní školy

Hudební výchova pro 7. ročník základní školy

Hudební výchova pro 8. ročník základní školy

Hudební výchova pro 9. ročník základní školy

Ke každému titulu je vydán kompaktní disk s nahrávkami hudebních ukázek, s nimiž učebnice pracuje a s kterými by se žáci měli seznámit.

OBSAH

Úvodní poznámky (5)

1. hudební nápadník: **Zlatovláska** (9)
2. hudební nápadník: **Jak se Honza učil latinsky** (12)
3. hudební nápadník: **Šípková Růženka** (15)
4. hudební nápadník: **Hrnečku, vař!** (16)
5. hudební nápadník: **Jak si pejsek s kočičkou dělali k svátku dort** (18)
6. hudební nápadník: **O Budulínkovi** (21)
7. hudební nápadník: **Vrána a liška** (23)
8. hudební nápadník: **O Kašpárkovi** (25)
9. hudební nápadník: **O perníkové chaloupce** (27)
10. hudební nápadník: **Vánoce** (29)
11. hudební nápadník: **O dvanácti měsíčkách** (31)
12. hudební nápadník: **Princezna na hrášku** (33)
13. hudební nápadník: **Jak se kontrabas zamiloval** (34)
14. hudební nápadník: **Sedm havranů** (36)
15. hudební nápadník: **Jak je málem popadl drak** (39)
16. hudební nápadník: **Červená karkulka** (41)
17. hudební nápadník: **O žabce princezně** (42)
18. hudební nápadník: **O koblížkovi** (44)
19. hudební nápadník: **Čert a Káča** (46)
20. hudební nápadník: **O Popelce** (47)

Pohádky (49)

ÚVODNÍ POZNÁMKY

Vážené paní učitelky (a možná i páni učitelé),

hudební výchova je předmětem, ve kterém by se měla rozvíjet tvůrčí činnost a fantazie dětí. Učebnice hudební výchovy pro 1. ročník základní školy i tato metodická příručka se snaží požadavek kreativity splnit a přispět k tomu, aby hudební výchova nebyla chápána jako předmět nemoderní a nudný. Nakolik bude učebnice pro vás i pro děti inspirující, ukáže čas.

V dobách dávno minulých se říkalo učitelům kantoři. Zkusme vyjít z latinského překladu tohoto slova: *cantare* znamená zpívat, učitel byl tedy zpěvák. Kantoři byli tělem i duší muzikanti – skladatelé, aktivní hráči na hudební nástroje, sbormistři. Staňme se v hodinách „hudebky“ také těmi kantory, kterým bude nejen vadit falešný zpěv, ale kteří také udělají vše pro to, aby se hudba nestala pouhou historickou vzpomínkou.

Sestavení metodické příručky

Náměty pro činnost v hodinách hudební výchovy jsou v této metodické příručce uspořádány pod názvem Hudební nápadník. S každou kapitolou (setkáním) v učebnici koresponduje vždy hudební nápadník, který je jakýmsi zásobníkem her a námětů, které můžete v hodinách využít.

Pro snadnější orientaci jsou nabízené náměty uvozeny grafickým symbolem „znázorňujícím“ příslušnou činnost dětí. Dva symboly – poslech a pohyb – se objevují i v učebnici, zde navíc užíváme ještě symbol třetí, vyjadřující zpěv.

I když se hudební hry vždy vztahují k látce probírané v jednotlivých setkáních, neznamená to, že byste se k nim neměli vracet. Takový postup by byl naopak chybou! Poznatky a hudební zkušenosti dětí je nutné neustále procvičovat a opakovat. Každému setkání se můžete věnovat libovolně dlouho. Mnohé činnosti se v jedné hodině ani procvičit nedají. Dbejte na to, aby hodiny nebyly jednotvárné, činnosti různé střídějte. Do výuky zařaďte i svá vlastní setkání – písňový materiál, který k tomuto účelu můžete využít, najdete v závěru učebnice v písničkách pro pilné zpěváky.

Motivace v hodině hudební výchovy

K motivaci jednotlivých setkání slouží klasické (až na výjimky) pohádky, jejichž texty najdete na konci této příručky. Texty pohádek jsou zde zařazeny k osvěžení vaší paměti, nikoli k jejich četbě ve třídě. Cílem hudební výchovy není četba pohádek!

Pohádkové postavy úzce souvisejí s hudební říší a písničkami zařazenými v jednotlivých setkáních. Záleží jen na vás, jak možnost motivace využijete.

Zpěv

Hlavním cílem hodin hudební výchovy v 1. ročníku je rozepívat většinu dětí. (Procento skutečných „nezpěváků“ mezi dětmi je zanedbatelné.) **Zpěv se dá naučit jedině zpíváním.**

V hudební výchově pro 1. ročník je proto největší důraz kladen na zpěv, především na zpěv národních písní, které jsou pro děti nejsrozumitelnější – jak z hlediska melodického, tak rytmického, obsahového či z hlediska jasného členění hudební formy.

Vzhledem k tomu, že se na základní škole přece jen objevuje čím dál tím více nezpěváků, jsou v učebnici zařazeny písně, které vycházejí z nejpřirozenější melodiky podobné lidské řeči – z takzvaných říkadlových nápěvů. I když se vám tyto písničky budou zdát někdy jednoduché, **nevynechávejte je a dbejte při jejich zpěvu na čistou intonaci.** Zpěv těchto písní vám pomůže vyrovnat pěvecké rozdíly mezi jednotlivými dětmi. Pokud máte ve třídě nezpěváky, posaďte je vedle dětí, které zpívat dovedou.

V učebnici ani v metodické příručce nenajdete žádné modely pro rozepívání. K tomuto účelu vám totiž dobře poslouží zpěv jednoduchých písní, které děti zpívají rády a s chutí. Tyto písničky – nebo jejich úvodní části – můžete transponovat do různých tónin, čímž budete současně rozšiřovat i hlasový rozsah dětí. Větší pozornost věnujte takzvaným opěrným písním (Halí belí, To je zlaté posvícení).

Než začnete nacvičovat novou písničku, nejdříve ji dětem sami hezky a s výrazem zazpívejte. Pokud se vám to povede, bude to ta nejlepší motivace. Zazpívat i tu nejjednodušší písničku krásně je velké umění. Nácvik písně provádějte po částech, a to takzvaným náslechem. (*Co děti slyší, to po vás opakuji.*) **Nikdy po dětech nechtějte, aby vám texty písniček odříkávaly jako básničku.** Pokud budete s písní pracovat – rytmická deklamace, práce s dynamikou, tempem, výrazem písně – děti se text písně naučí spontánně.

Před zpěvem nezapomeňte zahrát tón, kterým písnička začíná. Dejte všem dětem dostatek času na to, aby správný tón „chytily“. (*Do tóniny, ve které má být píseň zpívána, můžete děti uvést i příslušným akordem.*)

Velmi důležité je, aby děti při zpěvu nekřičely. Hlasitý zpěv totiž vede k nečisté intonaci – falešnému zpěvu. V tomto ohledu dejte pozor na správnou dynamiku klavírního doprovodu. Pokud je totiž doprovod příliš hlasitý, děti mají oprávněnou potřebu svým zpěvem doprovod přehlušit.

Při zpěvu od začátku dbejte na to, aby děti srozumitelně vyslovovaly text písně (*otevírat pusu zvláště při výslovnosti samohlásek „a“ a „o“, využít šeptání textů básniček*), aby stály rovně, ale přitom uvolněně, aby se správně nadechovaly.

Nedopusťte, aby děti zpívaly všechny písničky stejně, jako kolovrátek. Každá píseň má přece svůj obsah a náladu. Odpověď na otázku „O čem asi písnička vypráví?“ může být například vhodnou motivací před nácvičkou písně.

Nezapomínejte opravovat všechny chyby, kterých se děti při zpěvu dopouštějí. **Zvláště dbejte na čistou intonaci, každý tón má svoji přesnou výšku.**

Chvalte děti za snahu a píli – i za ten nejmenší hudební úspěch, kterého dosáhnou.

Poslech

Poslech skladby má vést k vlastnímu prožitku z hudby. Úkolem poslechů v 1. ročníku je vzbudit u dětí zájem o takzvanou vážnou hudbu, která je sice neobklopuje každý den, ale přesto je poutavá a zajímavá. Výběr hudebních ukázek pro 1. ročník byl veden snahou ukázat dětem hudbu melodickou, hravou, veselou, prostě tak pestrou, aby se jim líbila.

Poslechové skladby jsou většinou spojeny s pohybovou výchovou. Děti jsou při poslechu aktivní, což vede nejen k přirozenému vnímání hudby, ale i k záměrné pozornosti a bystření mysli. Navykáme je však k němu po malých krůčcích. Týká se to například i délky poslechů. Pokud vidíte, že děti nejsou schopny vnímat celou ukázkou, není nutné ji za každou cenu doposlouchat. Můžete se k ní vrátit v jiné části hodiny, nebo třeba i za několik dní. (*Při nahrávání na kompaktní disk nebyly ukázky kráceny záměrně, aby mohly být případně využity ve vyšších ročnících.*)

Nezapomeňte, že se dětem vždy líbí to, co již znají, to, co někdy slyšely. Vracejte se proto nejen ke zpěvu naučených písní, ale i k poslechovým skladbám.

Pohyb

Pohybová výchova v 1. ročníku úzce souvisí nejen s poslechem hudby, ale i se zpěvem. Děti získávají první zkušenosti týkající se vyjádření nálady hudební skladby pohybem. Zpěv některých písní doprovázejí jednoduchými krokovými variacemi či pochodem. Děti se také seznámí s takzvanou hrou na tělo – tleskáním a pleskáním.

Instrumentální činnost

V tomto ročníku děti poznají některé nástroje Orffova instrumentáře a samy si vyrobí vlastní rytmický „nástroj“.

Další poznatky

1. Rozlišování zvuků a tónů
2. Vlastnosti tónu – výška, síla, barva, délka
3. Základní kontrasty tempa – rychle a pomalu
4. Stoupající a klesající melodie
5. Postavení a dýchání při zpěvu
6. Rytmická deklamace
7. Hudební nástroje – klavír, zobcová flétna, housle, pikola, kontrabas, akordeon, foukací harmonika
8. Notopis

Hudba je nezaměnitelnou součástí lidského bytí. Těžko se dá nahradit jakýmkoli špičkovým typem počítače. Hudba je totiž řečí citu, a cit je život.

Autorka

Vaří myšička kašičku

Lidový text z Čech

1. Va - ři myš - ka ka - ši - ku na ze - le - ním ren - dlí - čku.

2. Každému dá kousíček, až je prázdný rendlíček.

Tento jednoduchý popěvek může navodit práci s učebnicí. Stal se i východiskem pro grafické symboly v učebnici, které umožňují dětem „přečíst si“, čemu se budou právě věnovat. (O užití grafických symbolů v metodické příručce již byla řeč.)

1. hudební nápadník: Zlatovláska

Otázky k pohádce

Jaké znáte další pohádky, ve kterých se mluví o zlatě? (*Tři zlaté vlasy děda Vševěda, O rybáři a zlaté rybce, Sůl nad zlato, Princezna se zlatou hvězdou na čele*)

Co všechno může být v pohádkách ze zlata? (*zlaté jablko, žezlo, královská koruna*)

Jakou barvou kreslíme zlaté věci?

Co znamená, když se řekne, že má někdo zlaté srdce nebo zlaté ruce?

Zlatá brána

Melodika popěvku se podobá lidské řeči. Z tohoto důvodu je zvláště pro nezpěváky tou nejprirozenější melodií, kterou bez větších obtíží zazpívají čistě, popřípadě ke správné intonaci velmi rychle dospějí.

Při zpěvu písničky trvejte na přesné intonaci (čistém zpěvu)! Popěvek zpívejte v průběhu celého roku, transponujte ho do různých tónin.

Pohybový doprovod

Dvě děti se postaví proti sobě a spojením rukou nad hlavami utvoří bránu. Jedno z dětí představuje „jablko“, druhé „hrušku“. Ostatní stojí v zástupu a drží se za ruce. Při zpěvu písničky děti procházejí bra-

nou jako had. Na poslední slabiku posledního slova písni – **koštětem** – se brána „zavře“ (*děti ze dvojice spustí paže*). Ten, kdo je v bráně „uvězněn“, vypadne ze hry. Může si vybrat, zda se postaví do zástupu za dítě, které je pojmenováno „jablko“, nebo za dítě, které představuje „hrušku“. Hra pokračuje, dokud se děti nerozdělí do zástupů a nezůstane poslední hráč. Zvítězí ta skupina dětí, ve které je více hráčů („hruška“ nebo „jablko“).

Všechno, co slyšíme, jsou zvuky

Děti hledají v učebnici obrázky, ke kterým patří zvuky nahrané na kompaktním disku.

Zvuky jsou nahrány v tomto pořadí:

Kokrhání kohouta (CD č. 1)

Dopadající kapky Všimněte si, že zvuk kapek je pokaždé jiný. Jednou zní výš, podruhé níž. Kapky zpočátku dopadají nepravidelně, ke konci je však jejich kapání pravidelné. (CD č. 2)

Tramvaj

Děti pojmenují vše, co ze zvukové ukázky vyslouchaly: příjezd tramvaje, její zastavení, zavření dveří, cinknutí oznamující odjezd, pomalé rozjíždění tramvaje, vzdalující se zvuk odjíždějící tramvaje. (CD č. 3)

Sanitka

Zeptáme se dětí, zda si v ukázce všimly dvou stejných motivů houkání. Jeden zazní na začátku, druhý na konci ukázky. Po upozornění na tuto zajímavost vyslechněte ukázku ještě jednou. (CD č. 4)

Čajová konvice

(CD č. 5)

Telefon

Zvednutí sluchátka, vytáčení čísel, zvonící telefon ve sluchátku, zvonící telefon v reálu – na místě volaného, zvednutí sluchátka druhým účastníkem hovoru. (CD č. 6)

Poznávání zvuků

Děti mají zavřené oči a hlavy položené na lavici. Učitel vytváří jednoduché nehudební zvuky – např. dupnutí, zatukání tužkou na desku stolu, zavření dveří, kreslení křídou na tabuli, ťukání na okenní sklo, mačkání papíru nebo igelitového sáčku, rozsypání peněz, zakašlání, kloktání apod. Po jednotlivých ukázkách děti vždy hádají, jaký zvuk slyšely.

Tóny

Děti určují, ke kterým obrázkům v učebnici patří hudební ukázky nahrané na kompaktním disku. Ukázky jsou nahrány v tomto pořadí: **Zpěv lidové písně Já jsem z Kutné Hory** (dětské trio) (CD č. 7) **Klavírní ukázka** (CD č. 8)

Ukázka hry na zobcovou flétnu (CD č. 9)

Ukázka hry na housle (CD č. 10)

František Škroup: Kde domov můj? (CD č. 11)

Otázky

Jaké hlasy jste v písni slyšeli? Zpívaly píseň jen ženy? Zpívaly píseň děti? (*Píseň zpívá smíšený pěvecký sbor.*)

Po vyslechnutí hudební ukázky hovoříme s dětmi o námětu poslechové skladby.

(*Např. o přírodě typické pro naši vlast nebo o místech, která jsou dětem nejmilejší.*)

V české hymně se zpívá o krásách naší vlasti, o řekách, které protékají lučinami, o borových lesích, které rostou na skalnatých kopcích. Dětem můžeme ukázat obrázky (fotografie) různých míst naší země.

Můžeme také zarecitovati báseň.

Ráj domova

Jan Čarek

Jen si, děti, všimněte,
co je krásy na světě!
Jen se, děti, rozhlédněte,
co tu kolem kvítí kvete!

Kolik je tu zvířátek,
Kolik ptáků, ptáčátek!
A co je tu dobrých lidí,
co si radost nezávidí!

Jen si, děti, všimněte,
co je krásy na světě!

Ranní pozdrav

Deklamace

Učitel: Zaklepeme na čelíčko

Děti: ťuky, ťuky, ťuk. (*děti zaťukají na desku stolu v rytmu slov*)

Učitel: Otevř oči pro sluníčko,

Děti: nespi,
vstávej, (*děti vstanou*)
kuk! (*děti tlesknou do dlaní*)

Obměna

Děti rozdělíme do tří skupin. Každá skupina vysloví pouze jedno slovo z textu básničky. Pozor, aby recitace neztratila plynulost.

Učitel: Zaklepeme na čeličko
Skupiny dětí: 1. skupina 2. skupina 3. skupina
ťuky, ťuky, ťuk.
Učitel: Otevř oči pro sluníčko,
Skupiny dětí: 1. skupina 2. skupina 3. skupina
nespi, vstávej, kuk!

U všech deklamovaných slov dbáme na pečlivou výslovnost.

2. hudební nápadník: Jak se Honza učil latinsky

Jedna dvě, Honza jde

Tuto píseň využijeme k nácviku pochodu. Na těžkou dobu, to znamená na první dobu v taktu, vykračujeme zásadně levou nohou. Při zpěvu písni dbáme na to, aby děti opravdu zpívaly a nekřičely.

Pohybový doprovod

- 1.–2. takt – pochod (*začínáme levou nohou*)
 - 3.–4. takt – při pochodu znázorníme, jak se nese pytel na rameni
 5. takt – stoj na místě (*ruce podél těla*)
 6. takt – třikrát tleskneme v rytmu textu
 - 7.–8. takt – stoj na místě
- Druhá sloka:
- 1.–2. takt – otáčení hlavy nalevo a napravo (*vystižení metra písně*)
 3. takt – na slovo „skočil“ malý skok směrem vpřed
 4. takt – stoj na místě
 - 5.–6. takt – kývání hlavou vpřed a vzad (*vystižení metra písně*)
 7. takt – na slovo „skočil“ malý skok vzad
 8. takt – stoj na místě

Co se pravidelně střídá

Co všechno se v našem životě pravidelně střídá, napovědí dětem obrázky nakreslené v učebnici. Pravidelně se dále střídá například dech s výdechem, příliv a odliv, postavení hvězd a měsíce na obloze.

Bedřich Smetana: Pochod studentských legií (CD č. 12)

Otázky

Co má tato skladbička společného s písničkou Jedna dvě, Honza jde? *(k písničce i ke skladbě můžeme pochodovat)*

Tato hudební ukázka byla veselá, nebo smutná? *(veselá)*

Děti seznámíme s tím, že tuto skladbu hraje dechový orchestr. *Ve skladbě slyšíme hrát hlavně trubky, bubny, činely, flétny.*

Pohybový doprovod poslechové skladby

Abyste přišli na systém následujícího pohybového doprovodu, stačí jen pozorně poslouchat.

Pohybový doprovod první části skladby

1.– 8. takt *(jeden motiv, který se dvakrát za sebou opakuje)* pochod na volném prostranství.

9.–10. takt *(dva stejné melodicko-rytmické úryvky)* pochod na místě

11.–12. takt (sólo žesťových nástrojů) děti stojí

13.–16. takt (odpovídá 1.–4. taktu) pochod na volném prostranství

17.–18. takt (odpovídá 9.–10. taktu) pochod na místě

19.–20. takt (odpovídá 11.–12. taktu) děti stojí – příprava na pochod

21.–24. takt (odpovídá 1.–4. taktu) pochod na volném prostranství

Poslech zvuků hodin

Děti se zaposlouchají do tikotu různých hodin. (CD č. 13) Podle hlasitosti a rychlosti tikotu určují, kterým z hodin nakreslených v učebnici nahrané zvuky patří. Pořadí nahraných zvuků: **tikot stopek, kuchyňských hodin, zvuk hodin pokojových a nakonec věžních.**

V další ukázce (CD č. 14) uslyšíme, jaké to je, když tikají všechny hodiny najednou. K tikotu jedné hodiny se postupně přidává tikot hodin dalších. Děti se pokoušejí určit, které hodiny zazněly nejdříve, které se přidaly jako druhé a třetí a které začaly tikat jako poslední. Pořadí hodin nahraných na zvukové ukázce: **kuchyňské, věžní, stopky, pokojové.**

Poslední ukázka je vlastně hádankou. (CD č. 15) Na kompaktním disku uslyšíme kukání kukačky z hodin a hlas opravdové kukačky. Úkolem dětí je poznat, které kukání patří kukačce z hodin a které lesnímu ptákovi, a své rozhodnutí zdůvodnit (*hodiny – natahování závaží, lesní kukačka – zpívají i ostatní ptáčkové*).

V rámci hlasové výchovy nacvičíme s dětmi zpěv takzvané **kukačkové tercie** (malá sestupná tercie, např. a¹–fis¹). Kukání dětí učíme nápodobou, to znamená, že nejdříve „zakuká“ učitel a děti po něm opakují to, co slyšely.

Nebojte se toto cvičení zpívat ve vyšší hlasové poloze a¹, h¹, c¹ (samozřejmě podle hlasových možností dětí). Kukačková tercie slouží k navození takzvaného hlavového tónu a lehkého, přirozeného zpěvu. K tomuto cvičení se často vracíte.

V hodinářství

Trída se promění v malé hodinářství, do kterého přineseme různé typy hodin – kuchyňské, kapesní, náramkové hodinky apod. Při národném poslouchání tikotu hodin upozorníme děti na odlišnou hlasitost zvuku tikání a na rozdílnost v rychlosti tikotu různých hodin. S dětmi se také můžeme pokusit nahrát obdobnou ukázkou, jakou jsme vyslechli z kompaktního disku: K walkmanu s nahráváním přiložíme dvoje hodiny s odlišnou rychlostí a intenzitou zvuku, spustíme nahrávání – a ukázka je na světě.

Joseph Haydn: Symfonie č. 101 D dur – Hodiny (CD č. 16)

Před poslechem ukázky dětem neprozrazujte její název. Děti budou podle své fantazie vymýšlet pro skladbu vlastní název (*Kdo asi uhádne ten pravý?*). Po diskusi dětem prozradíme, jak tuto skladbu pojmenoval sám autor, a ukázkou vyslechneme znovu. Při opětovném poslechu upozorníme na typický rytmický motiv, který připomíná tikot hodinového kyvadla.

Otázka

Co mohlo vést skladatele ke složení tohoto díla? (*všechny odpovědi jsou správné*)

Metronom

Děti se podívají na obrázek metronomu v učebnici. Pokud máte možnost ukázat dětem opravdový metronom, udělejte to. Tento starý přístroj můžete srovnat i s metronomy dnešní doby.

Pohyby kyvadla metronomu znázorníme pravidelným kýváním pravé ruky, jejíž loket dáme na dlaň levé ruky (*podle obrázku v učebnici*).

Kyvadlovým pohybem můžeme doprovodit např. zpěv písně Jedna dvě, Honza jde.

3. hudební nápadník: Šípková Růženka

Halí, belí

Nejdříve dětem ukolébavku zazpívejte, pak položte následující otázky:

V jakém tempu byla písnička zazpívána? V pomalém, nebo v rychlém? Zpěv písně byl tichý, nebo hlasitý?

Můžeme ke zpěvu této písničky pochodovat?

Jakou písničku si před usnutím zazpíváme raději: Jedna dvě, Honza jde, anebo Halí, belí? Víte proč?

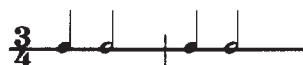
Písnička Halí, belí je takzvaná **opěrná píseň pro 3. stupeň**. Naučte se s dětmi zpívat začátek její melodie. Vytleskejte rytmus písně. Melodický úryvek začátku písně nám dobře poslouží k rozezpívání. Při rozezpívání nezapomeňte melodii po půltónech transponovat, a to ze střední hlasové polohy do polohy vyšší či nižší.

Píseň často opakujte i v jiných tóninách (D dur, E dur, F dur).

melodie

rytmus

Moře

Vyučující říká tuto říkanku jednou potichu, podruhé nahlas (*dynamiku můžete střídat i v průběhu básničky*), někdy rychleji, jindy pomaleji. Využijte různých barevných odstínů svého hlasu a při deklamaci měňte náladu přednášení (dramatizace).

Děti se při přednesu pohybují volně po třídě, chůzí reagují na zvukomalebnost a výraz vaší deklamace. Když je básnička přednášena potichu, děti se chovají potichu, jako by byly součástí vodní říše. Když uslyší hlasitou deklamaci, mohou svým pohybem znázornit např. „narušitele“ vodního ticha.

Georges Bizet: Arlésanka – Intermezzo (CD č. 17)

Děti se snaží uhodnout, které nástroje v ukázce hrají něžnou melodii, hodící se právě k usínání (*harfa, příčná flétna*).

Pohybový doprovod poslechové skladby

Ve stoji na místě přenášíme váhu těla z jedné nohy na druhou (*kolébání*). Dbáme na to, aby byl pohyb plynulý a vždy odpovídal jednomu celému taktu.

Klavírní instruktivní skladba

Bedřich Smetana: Ukolébavka z opery Hubička (upravil A. Jiránek)

4. hudební nápadník: Hrnečku, vař!

Otázka k pohádce

Znáte ještě jinou pohádku, kde se také vykouzlí jídlo, aniž by ho musel někdo vařit? (*Stolečku prostři se!*)

Poznáte kuchyňské nádobí?

Do hodiny hudební výchovy přineseme kuchyňské nádobí nakreslené na obrázcích v učebnici.

Předvedeme dětem, jak zní zvuk dvou lžiček, jak vyloudit krásný zvuk cinknutím vidličky o jídelní nůž, jak lze hrát obráceným koncem měchačky na hrnec, jak řinčí dvě pokličky nebo jaké zvuky vyluzuje kráječ knedlíků. Odlišnou výšku tónů můžeme vytvořit foukáním do hrdel lahví, které jsou do různé výšky naplněny vodou, nebo hraním lžičkami na skleničky, opět do různé výšky naplněné vodou.

Po seznámení s jednotlivými zvuky kuchyňského nádobí děti zavřou oči, učitel „hraje“ na libovolné „kuchyňské nástroje“ a děti určují, na které nádobí učitel „zahrál“.

To je zlaté posvícení

Tato píseň je takzvaná **opěrná píseň na 5. stupeň**. Naučte se opět začátek její melodie i její rytmus. Melodický úryvek můžete

transponovat do různých tónin. Při zpěvu písně dbejte na to, aby děti opravdu zpívaly a text pouze neodříkávaly. Opět zde platí důslednost, pokud jde o intonační čistotu.

melodie

rytmus

Četba příběhu

Zpěváci

Věra Tichá-Bechyňová

Hádaly se starý mlýnek, vodovod a dveře, kdo z nich nejlépe zpívá. „Já mám nejkrásnější hlas,“ povídá mlýnek. „Poslouchejte, krrrásně, krrrásně, krrrásně mi to chrrčí v krrku!!“

„I jdi, ty starý rozume!“ povídá vodovod. „Jen si poslechněte mne, já za to stojím. Jestli to někomu lépe bublá?!“

„Kam na mne, kamarádi!“ ozvou se dveře. „Skrzz naskrzz samé vrzz vrzz. Já mám ten nejkrásnější hlas.“

Tu vešel do kuchyně tatínek a rozzlobil se: „Kdopak tu muziku bude poslouchat!“ Vodovod zavřel, mlýnku utáhl šroub, dveře namazal v závěsech. A bylo ticho.

Tintěrovo jelito

Při recitaci říkadla dbáme na správnou výslovnost a přesný rytmus říkanky. K deklamaci můžeme pustit „tikot“ metronomu, kterým řídíme rychlost skandování říkanky. Tempo říkadla různě měníme.

Zhudebněná říkanka (Tintěrovo jelito)

Zapívejte dětem říkanku, a to pouze na dvou tónech kukačkové tercie a^1 a fis^1 . Po předzpívaném vzoru děti zhudebněnou říkanku opakuji. Melodie tohoto říkadlového motivu sestupné tercie je přirozeným intervalem i pro méně hudebně nadané děti, proto se ke zhudebněné říkance vracíte častěji. Výšku dvou tónů naznačujte takzvanou fonogestikou (*výšku tónu ukazujte rukou: a^1 – ve výši očí, fis^1 – ve výši hrudníku*).

Kdo z dětí nejrychleji pozná, že tyto dva tóny jsou charakteristické pro hlas kukačky? Zkuste napodobit její hlas třeba hrou na okarínu.

Co je pomalé a co rychlé?

Podle obrázků v učebnici děti určují, co je pomalé, a co naopak rychlé.

Dětem zazpíváme písničku To je zlaté posvícení, ale ve velmi pomalém tempu. Jejich úkolem je zhodnotit, zda se toto tempo k písni hodí, či nikoli.

Otázky

Co je na písničce divného? (*příliš pomalé tempo*)

Jaké tempo písničky sluší více? Pomalejší, nebo rychlejší?

Rychlost či pomalost se vyskytuje i v hudbě. K rozpoznání dvou odlišných temp využijeme poslech následujících hudebních ukázek.

Část z 8. symfonie Antonína Dvořáka představí dětem pomalé tempo, ukázka hudby G. P. Telemanna je ukázkou tempa rychlého.

Antonín Dvořák: Symfonie č. 8 G dur

– Adagio (CD č. 18)

Georg Phillip Telemann: Předehra fis moll

– Italské laškování (CD č. 19)

Otázka

Která ze skladeb je hrána v rychlém a která v pomalém tempu?

Klavírní instruktivní skladba

Christian Ritter: Sarabanda

5. hudební nápadník: Jak si pejsek s kočičkou dělali k svátku dort

Jiří Šlitr, Jiří Suchý: Malé kotě (CD č. 20)

Zpěv písně doprovodíme tleskáním. *Tleskáme na třetí a čtvrtou dobu v taktu, a to v první části písně (odpovídá dvěma tlesknutím po zpěvu sólisty „Malé kotě...“) a v melodicky stejně se opakující části („Věz, že kotě...“).*

Děti mohou zazpívat část písně („*Hoši a děvčata...*“) společně s hudební nahrávkou na kompaktním disku. Při nácviu nám pomůže notový zápis písně.

Malé kotě

Hudba Jiří Šlitr
Slova Jiří Suchý

Svižně

C Hmi Emi A⁷ D Hmi Emi A⁷

Ma - lé ko - tě mňau mňau, spa - lo v bo - tě mňau mňau,
My jsme ko - tě mňau, mňau, spá - ti v bo - tě mňau, mňau,

D Hmi Emi A⁷ D G D G D

ne - has co tě mňau, mňau, ne - pá, ne - pá - lí.
po ro - bo - tě mňau, mňau, ne - cha, ne - cha - lí. *Fine*

A⁷ D

To co ko - tě po - ví ti jed - ním po - hle - dem,

A⁷ D A⁷

to my a - ni slo - vy po - vě - dět ne - sve - dem.

D Hmi Emi A⁷ D Hmi Emi A⁷

Věz, že ko - tě mňau, mňau, co spí v bo - tě mňau, mňau,

D Hmi Emi A⁷ D G D G D

to tě po - tě mňau, mňau, po - tě, po - tě - ší.

G D A⁷

Ho - ši a děv - ča - ta pės - tuj - te ko - řa - ta,
Ko - tě je so - lid - ní, ner - vy vám u - klid - ní,

D G D A⁷ D

ze - mě je ku - la - tá a mí - sta je tu dost.
ne - buď - te ne - vlíd - ní a hned vás přej - de zlost.

D.C. al Fine

Kočka leze dolů

Píseň Kočka leze dolů začíná stejným stupněm jako píseň To je zlaté posvícení, tj. 5. stupněm v tónině. Při zpěvu ukazujeme dětem rukou pohyb klesající melodie. Písničku zapíváme i v tónině D dur.

Sestupná melodie této písně je vhodná pro rozezpívání. Nezpíváme však text písně, ale využijeme např. slabiky *mo, mo-lo, jo-vo*.

Jak kočičky mňoukají

Děti se pokusí mňoukáním vyjádřit strach kočičky z větru. K vyjádření využijí např. různou barvu hlasu, různou výšku, délku a intenzitu zvuku při mňoukání. Mňoukáním nemusí vyjadřovat pouze strach kočičky, ale třeba také její radost a hravost.

Had leze z díry

Děti utvoří několik „hadů“ (zástupů). Při zpěvu popěvku chodí „hadi“ po třídě nebo jiném volném prostoru a různě se proplétají. První ze zástupu určují, zda „had“ půjde např. po špičkách, na bobečku, s rukama rozpaženými (jako letadlo) apod. Jakmile zpěv písně dozní, „had“ se otočí (děti provedou čelem vzad – kdo byl první, je nyní poslední) a hra pokračuje dál.

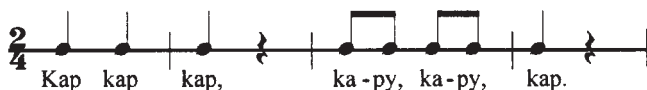
Zvuky přírody

Nejdříve děti necháme, aby samy představovaly různé zvuky, které mohou slyšet v přírodě. K tomuto účelu slouží i obrázky v učebnici.

Jak tyto zvuky v přírodě opravdu znějí, vyslechneme z ukázky nahrané na kompaktním disku. Pořadí nahraných zvuků: **děšť** (CD č. 21), **včely** (č. 22), **vítr** (č. 23), **had** (č. 24), **kůň** (č. 25).

Nakonec děti učíme nápodobou následující zvukové etudy.

První dešťové kapky

Děti tuto etudu odříkávají monotónně několikrát za sebou.

Jak chodí kůň

Chůzi koně napodobíme jazykem (*máme mírně otevřená ústa, jazyk opřeme o tvrdé patro, rychlým pohybem jazyka směrem do-*

lů současně s větším pootevřením úst dosáhneme charakteristického zvuku koňských kopyt).

Syčení hada

Zahrajeme si hru „na nejdelšího hada“. Úkolem dětí bude zhluboka se nadechnout a co nejdéle syčet jako had. Vyhrává to z dětí, které na jedno nadechnutí syčí nejdéle. Při nádechu dbáme na to, aby děti nezvedaly ramena a aby jejich postoj nebyl křečovitý.

Jak bzučí včelka

Od předchozího cvičení se toto odlišuje pouze tím, že „bzučíme“ na jednom konkrétním tónu (*vybereme mezi f^1 , g^1 , a^1*).

Jak fičí vítr

Učíme děti hlubokému nádechu do břicha a dlouhému výdechu na slabiku Fí nebo Fú.

Jak meluzína zpívá

Zazpíváme glisandem klesající melodii od a^1 do c^1 na slabiku „FOU“. Zpěv doprovodíme pohybem ruky směrem dolů. Na posledním tónu c^1 se zastavíme a tón chvíli držíme. (*Postup je stejný i u stoupající melodie.*) Děti opakují po učiteli vše, co slyšely. (*Toto cvičení pomáhá především žákům „nezpěvákům“.*)

6. hudební nápadník: O Budulínkovi

Sedí liška pod dubem

Píseň zpíváme v různých tóninách (D dur, E dur). Tato píseň opět dobře poslouží k rozezpívání. Místo textu zpíváme melodii písničky na slabiky *zo, zu – zo, ja – va*. Stoupající a klesající melodii písničky znázorníme pohybem ruky směrem vzhůru a dolů. Vzestupnou a sestupnou melodii můžeme odlišit i dynamikou zpěvu. Stoupající melodii zpíváme hlasitěji, klesající naopak potichu.

Při zpěvu písničky znázorňujeme hru na píšťalu a bubínek tehdy, když se o jednotlivých nástrojích právě zpívá. Třídu rozdělíme do dvou skupin, každá skupina pantomimicky znázorňuje hru na jeden z nástrojů.

Text, při kterém se pantomimicky vyjadřuje hra na hudební nástroje:

První skupina znázorňuje
hru na **píšťalu**:

„má píšťalu a buben“ – 1. sloka
„na píšťalu píská“ – 2. sloka

Druhá skupina znázorňuje
hru na **bubínek**:

„a buben“ – 1. sloka (*v rytmu písně třikrát znázornit úhoz paličkami do bubnu*)
„a na buben tříská“ – 2. sloka (*v rytmu písně šestkrát znázornit úhoz do pomyslného bubnu*)

Bubínek

Z básničky vyberte rytmickou figuru odpovídající slovu bije:

Jedna skupina dětí bude pochodováním na místě a deklamací slova „bije“ udávat tempo říkadla. Druhá skupina rytmicky deklamuje básničku a text doprovází tleskáním na těžké doby:

**Bubínek si špatně žije,
každý ho jen pořád bije.
Tluče do něj bum, bum, bum,
až se třese celý dům.**

Jaký je mezi věcmi zvukový rozdíl?

Učitel má před sebou tři dětské hračky: chrastítka, bubínek a pískač gumovou hračku. Libovolně střídá hru na tyto „nástroje“. (*Na-př. zahraje na bubínek, pak na chrastítka a nakonec na dětskou pískač hračku.*) Úkolem dětí je opakovat zvuky ve stejném pořadí. Při hře mají děti otevřené oči, později však tuto hru hrají s očima zavřenými.

Zvuk bubínku děti napodobují „bubnováním“ do lavice, **zvuk chrastítka** chřestěním makovice a **pískání dětské hračky** buď slovem „písk“ ve vyšší hlasové poloze, nebo použitím vlastní dětské hračky. (*Hra slouží k rozlišování zvuků, ke cvičení pozornosti, soustředěnosti a koordinace pohybů.*)

Jak při zpěvu správně stát a sedět

Děti stojí rovně, ale bez jakéhokoli napětí. Váha těla je rozložena na obě nohy, které jsou mírně rozkročené. Ruce visí volně podél těla.

Děti sedí rovně, neměly by se opírat o opěradlo židle. Nohy jsou celým chodidlem na zemi.

Jak se při zpěvu správně nadechovat

Před začátkem písničky se nadechneme zhluboka nosem. Děti při nádechu nesmějí zvedat ramena, a to z důvodu správného proudění vzduchu do dutiny břišní. U dětí pěstujeme takzvané břišní dýchání, které je v učebnici zobrazené na kresbě holčičky. Břišní dech je přirozený pro klidovou polohu vleže. Děti mohou správnost dýchání kontrolovat i samy. Na své bříško položí ruku, pokud se břicho po nadechnutí vyklene, je to známkou správného nádechu.

Uno Naissoo, Ivan Lember: Lesní telegram (CD č. 26)

V písničce se zpívá o „léčiteli stromů“ datlovi. Jeho tukání je jakýmsi lesním telegramem. Píseň hovoří o kráse lesa a o potřebě chránit jej pro život nás všech.

Otázka

Kterým hudebním nástrojem bychom mohli napodobit zvuk datla (tok, tok, tok)?

Pokud budete ukázkou poslouchat víckrát, nechte děti, aby se také do hry zapojily – buď zpěvem, nebo odříkáváním slov „tok, tok, tok“. Nezapomeňte dětem vždy ukázat, kdy mají se svým textem nastoupit. Rytmus slov „tok, tok, tok“ nacvičte nejprve samostatně (*několikrát za sebou jej opakujte*). Děti by měly být schopny sled slov správně interpretovat, a to kdykoli jim ukážete, tedy i po odmlce.

Zpěv současně s nahrávkou pěstuje nejen hudební postřeh, ale i paměť.

7. hudební nápadník: Vrána a liška

Za tou naší stodoličkou

Vyrobte si svůj nástroj

Děti si přinesou obaly od šumivého celaskonu, acylpyrinu apod. Do těchto nádobek vsypou např. trochu čočky, máku, krup, kmínu apod. Každý „nástroj“ bude mít svůj charakteristický zvuk – jak podle velikosti nádoby, tak podle vložené ingredience.

Výroba „nástrojů“ podporuje dětskou tvořivost a fantazii. „Zatahuje“ do hry i rodiče dětí, kteří mohou pomoci s jejich výzdobou.

V zahradě na hrušce

Tato píseň slouží k nácviку sestupné melodie vedené skokem (sestupný durový kvintakord). Fonogestikou ukazujeme výšku zpívaných tónů. Píseň zpíváme v různých tóninách. Děti určují, kde melodie v písničce klesá (na text „v zahradě na hrušce“, „má černý kabátek“). Seznámíme děti i s opačným případem – s melodií vzestupnou („sedává kos“).

Ve 2. sloce písne můžeme napodobit klapání zobáku čápa (čtyřikrát tlesk s nataženými rukama na text „klap, klap, klap, klap“).

Co všechno může být žluté

Nejdříve rytmicky deklamujeme a potom i vytleskáváme rytmus jednotlivých slov podle obrázků v učebnici. Nácviк provádíme opět napodobou. Když děti zvládnou rytmickou deklamaci jednotlivých slov, předneseme říkanku v celku. Můžeme se pokusit text vynechat a pouze celou říkanku rytmicky vytleskat.

Děti rozdělíme do dvou skupin. Každá skupina říká a tleská své rytmické modely.

1. skupina: hruška
hvězdy

2. skupina: jablko
sluníčko

Učitel: pampeliška, med

Všichni: VÍME VŠECHNO HNED

Georg Phillip Telemann: Sonáta D dur pro trubku, smyčcový orchestr a Basso Continuo (CD č. 27)

Otázka

Který z hudebních nástrojů byl ve skladbě nejvíce slyšet? Hraje zde sólo.

Děti seznámíme s tím, že v této skladbě hrají jiné hudební nástroje než ty, pro které byla původně napsána. V ukázce hrají moderní hudební nástroje dnešní doby, např. bicí a syntezátor.

Poslech hudební ukázky můžeme doprovodit rytmickou hrou na vlastní „hudební nástroje“. Doprovázíme první a třetí (tj. závěrečný) díl skladby. Prostřední díl, který je melodicky odlišný, pouze posloucháme.

Klavírní instruktivní skladba

Georg Phillip Telemann: Gigue

8. hudební nápadník: O Kašpárkovi

(Rozluštění hádanky: KAŠPÁREK = kaše s parkem)

Ovčáci, čtveráci

Tato píseň slouží k nácvičce vzestupné melodie vedené skokem (durový kvintakord). Melodie této písničky je opakem písničky z předchozího setkání (V zahradě na hrušce). Píseň zpíváme i v jiných tóninách (D dur, E dur). Melodie začátku písně nám poslouží k nácvičce intonace durového kvintakordu. Dbáme na přesnou výšku každého zpívaného tónu.

Poznáte tyto zvuky?

S dětmi vyslechneme tři zvukové etudy. Zvuky těchto etud korespondují s obrázky v učebnici. Děti určují, ke kterému obrázku v učebnici jednotlivá cvičení patří, ale také konkrétní zvuky, které v ukázce slyší. Ve třetí ukázce jsou jednotlivé zvuky oproti obrázkům v učebnici promíchané. Úkolem dětí je uhodnout slyšený zvuk a ukázat na příslušný obrázek, který zvukovému záznamu odpovídá.

Zvuky nahrané na kompaktním disku:

Vstávání – zvonění budíku, protahování, chůze, WC, spláchnutí, mytí obličeje, vymačkání pasty na zubní kartáček, čištění zubů, vypláchnutí úst. (CD č. 28)

Cesta do školy – chůze a běh (s těžkou taškou) po kamenité cestě. (CD č. 29)

Hodina tělesné výchovy – rozpočítávání (první, druhý), skok přes kozu, skákání přes švihadlo, píšťalka, driblování s míčem. (CD č. 30)

Četba příběhu

Jak se zvoní na zvonky u kola

Jiří Žáček

Na zvonky u kola se zvoní všelijak. Někdo zvoní sportovně, cililink, pozor jedu, cililink. Někdo zvoní bázlivě, ci ci ci cink, promiňte, že překážím, jako kdybych nebyl, ci ci ci cink. Někdo zvoní pyšně, cililililililililink, utečte, zmizte, klidte se mi z cesty, cingy, lingy, bom. Někdo zvoní smutně, cink, to je otrava, cink, ale mně je stejně všechno jedno, cink. Někdo zvoní vesele, cinky linky, dobrý den, cinky linky, to je dnes ale hezky, cinky linky, to jsem rád, že vás vidím, cinky link. Řeklo by se, kolům je to jedno, jak na ně kdo zvoní, ale to byste se pletli. Takové kolo, na které se zvoní sportovně, šlape a šlape, pospíchá do cíle a nemá čas na rozhlížení. Takovému kolu, na které se zvoní bázlivě, samou bázlivostí ucházejí duše a nikdy daleko nedorazí. Takovému kolu, na které se zvoní pyšně, duše samou nafoukaností praskají a každou chvíli se nabourá. Takové kolo, na které se zvoní smutně, jezdí pomalu a ztěžka, a ještě ke všemu obvykle zabloudí. Zato kolo, na které se zvoní vesele, jezdí pěkně zlehýnka, jezdí pro radost a zažijete na něm spoustu dobrodružství.

Klavírní instruktivní skladba

V. Říhovský: Kašpárek tančí

Maurice Ravel: Údolí zvonů z cyklu Zrcadla (CD č. 31)

Otázka

Připomíná vám tato skladba nějakou věc, o které jsme si vyprávěli v tomto setkání?

9. hudební nápadník: O perníkové chaloupce

Natáčení pohádky v rozhlase

Třída se stane rozhlasovým studiem, ve kterém se k jedné z pohádek dotvářejí zvukové efekty. Učitel je vypravěčem, děti tvůrci konkrétních zvuků. Nejdříve dětem přečteme následující pohádku a společně s nimi určíme zvukové efekty, kterými lze jednotlivá slova zvukomalebně podpořit. Tyto zvukové efekty s dětmi vyzkoušíme samostatně a teprve potom celou pohádku i se zvuky interpretujeme. Aby byla pohádka plynulá, znázorňujeme zvuky společně s dětmi.

O perníkové chaloupce – variace:

Jeníček a Mařenkou šli tmavým lesem. Napínali uši, jestli přece jen neuslyší nějaký lidský hlas. Občas jen **zahoukala sova**, **přeletěl pták** nebo **zadupal ježek**. Najednou Jeníček uviděl v dáli mezi stromy světýlko. Společně s Mařenkou si **oddechli**, **zajásali** a rychle ke světýlku **běželi**. Před nimi stála perníková chaloupka. Protože měli oba velký hlad – Mařenka z hladu dokonce **škytala** –, uloupl Jeníček z chaloupky kus perníku a pustili se do jídla, až **mlaskali a odfukovali**. Po výborném jídle způsobně **zaťukali** na dveře chaloupky. Protože však nikdo neotvíral, **vzal Jeníček za kliku a otevřel vrzající dveře**. A co bylo dál? To už je jenom v pohádkách...

*(Zvýrazněná slova jsou určena k „podbarvení“ příslušným zvukem.)
Pohádku můžete i zdramatizovat.*

Jedna dvě tři čtyři pět

Zpěv písničky můžeme doprovodit tleskáním a pleskáním. Na první dobu v taktu pleskneme, na druhou tleskneme.

Pohybový doprovod

- 1.–3. takt – úkroky stranou směrem vlevo (krok přísun...)
4. takt – úkrok stranou směrem vlevo, přídup levou nohou
- 5.–8. takt – úkroky stranou směrem vpravo
9. takt – úkrok stranou směrem vpravo, přídup pravou nohou
10. takt – úkrok přísun směrem vlevo
11. takt – přídup levou nohou
12. takt – úkrok přísun směrem vpravo
13. takt – přídup pravou nohou

14.–17. takt – otáčení těla směrem vlevo
(při opakování této melodie se děti otácejí směrem
vpravo)

Blýskání

Přednese říkanku nejdříve zvucným silným hlasem. Potom hlas ztišete a zarecitujete ji znovu. Děti mají uhodnout, zda byla básnička recitována hlasitě poprvé, nebo podruhé.

Deklamujte říkanku a přitom s dětmi tleskejte vždy na každou těžkou dobu (viz tučně výtiskovaná slova – výjimka je ve třetím verši).

Když je nebe **bez** nálady,
nikdo si s ním **neví** rady.
Blesk!, **třesk!** – na mou duši –
raději si **zacpu** uši!

Zvuky z dálky

Zazpívejte si s dětmi jejich oblíbenou písničku. Zpívejte ji však velmi potichu, jako byste ji slyšeli zpívat z velké dálky.

Přihořívá, přihořívá, hoří

Jedno dítě pošleme za dveře třídy. Mezitím v místnosti schováme libovolný předmět. Úkolem žáka, který byl za dveřmi, je schovaný předmět najít. Náповědou je místo známého „přihořívá, přihořívá, hoří“ intenzita zvuku „chrastítek“ (vlastnoručně vyrobených rytmických nástrojů), na které děti „hrají“. Čím je zvuk silnější, tím je hledající dítě ke schovanému předmětu blíže.

Christoph Willibald Gluck: Don Juan, suita z baletu, Pizzicato (CD č. 32)

Otázka

Kdy je skladba nejtišší? Na začátku, nebo na konci?

Seznámíme děti s tím, že skladbu hrály smyčcové nástroje. Hudebníci na ně ale nehráli tak, jak je zvykem – tedy smyčcem. Vyluzovali tóny brnkáním prstů o struny.

Při poslechu sledujeme dynamiku skladby, její zesilování a zeslabování. Hlasitější části skladby mohou děti určit zdvižením ruky.

10. hudební nápadník: Vánoce

Pokud budete mít chuť, můžete dětem zazpívat známou písničku.

Veselé Vánoce

Vesele
(Refrén)

Hudba Jaromír Vomáčka
Slova Zdeněk Borovec

Vá - no-ce, Vá - no-ce při-chá - ze - jí, zpí-vej - me,
přá - te - lé, po ro-ce Vá - no-ce, Vá - no-ce
při-chá - ze - jí, šťast-né a ve-se-lé.
1. Proč jen dě - da říci si ne - dá, tlu - če o stůl v před-si - ni
Na - še te - ta pe - če lé - ta na vá - no-ce vá - noč - ku,
a pak, bě - da, mar-ně hle - dá kap-ra pod skří-ní.
ne-rep-tá-me, a-spoň má-me ně-co pro ko - čku. Jó,

2. Bez prskavek, tvrdil Slávek,
na Štědrý den nelze být,
a pak táta s minimaxem
zavlažoval byt.

Tyhle ryby neměly by
maso mítí samou kost,
říká táta vždy, když chvátá
na pohotovost.

3. Jednou v roce na Vánoce
strejda housle popadne,
jeho vinou se z nich linou
tóny záhadné.
Strejdu vida, děda přidá
„Neseme vám noviny“,
čímž prakticky zničí vždycky
večer rodinný.

4. A když sní se, co je v míse,
televizor pustíme,
v jizbě dusné všechno usne
v blaženosti své.
Mně se taky klíží zraky,
bylo toho trochu moc,
máme na rok na klid nárok,
zas až do Vánoc.

Jakub Jan Ryba: Rajskou radost pociťuje – pastorela (CD č. 33)

Text pastorely:

Rajskou radost pociťuje mladé srdéčko,
když Ježíšku prozpěvuje outlé hrdléčko,
to mne nutí k pění, pěji také hned,
to mne chutná lépe než nejsladší med,
než ten nejsladší med.
Zpěvem chci oslavovat stvořitele svého,
věrným srdcem slibovat živobyť ctného,
že chci vždy všecko plnit, co jen mne poroučí,
že chci se všeho štítit, co jen mne zaručí.
Ó Ježíšku, ty mne buď za příklad!
Cožs činil, to chci činit,
ctnost chci vždy milovat,
kdo mne chce jak vinit,
na to nebudu dbát.
Ó Ježíšku,
tě chci vždy milovat,
tě chci následovat,
s tebou se radovat.

Kráčí Mikuláš

Pohybový doprovod

- 1.– 4. takt – pravidelná chůze, pravá paže ohnutá v lokti znázorňuje držení berličky
- 5.– 6. takt – pravidelná chůze, dvěma prsty nad hlavou znázorníme rohy čerta
- 7.– 8. takt – pravidelná chůze, rukou znázorníme švihání metličky

- 9.–10. takt – chůze na místě
11.–12. takt – hluboká úklona
13.–14. takt – hrozíme ukazováčkem
15.–16. takt – tři podupy podle rytmu textu

Já malý přicházím koledovat

Zelená se louka

Na nebesích nad Betlémem

11. hudební nápadník: O dvanácti měsíčkách

Která zvířátka to mají asi v zimě jednodušší

Děti poznávají zvířátka podle obrázků v učebnici. Povídáme si o tom, kde která zvířátka žijí, kdo se o ně asi stará a jak je poznáme podle hlasu.

Zahrajeme si s dětmi hru na otázku a odpověď. Postupujeme podle příkladu uvedeného v učebnici.

Zima, zima tu je

Vločka

Vyučující přednáší básničku v různých hlasových polohách s odlišnou barvou hlasu: jednou tajuplně, podruhé něžně, potřetí naopak zuřivě, vesele či smutně, rozčileně či zadumaně. Děti pojmenovávají pocity a představy, které při přednesu básničky prožívaly.

Hra na tělo

Přednes básně Vločka spojíme s tleskáním:

1. verš – dvakrát tlesk nad hlavou

2. verš – dvakrát tlesk u levého ramene
3. verš – dvakrát tlesk u pravého ramene
4. verš – dvakrát tlesk za zády

Chumelí se chumelí

Jazykolam

Naučíme děti tento jazykolam: Lyžař lyžuje. Jazykolam zpíváme na jednom tónu. Nejvhodnější jsou tóny a¹, g¹, f¹.

Stejně jako jazykolam můžeme využít také přísloví: Na Tři krále o hodinu dále.

Poznáte zvuky?

Děti mají uhadnout různé zvuky, které učitel vytváří. Využijeme obrázky nakreslené v učebnici – louskání ořechu, mačkání papíru (*můžeme rozlišovat i různé druhy papíru – novinový papír, kreslicí čtvrtku, toaletní papír*), bublání brčkem do vody, ťukání na dveře.

Ke sluchovému cvičení využijeme i zvuky vytvářené pomocí vlastního těla. Úkolem dětí je poznat, kterou částí těla jsme zvuk vytvořili. Např. dupání, cupitání, chůze, mlaskání, cvakání zubů, luskání prsty, tření dlaní o sebe, tleskání, bouchání pěstí do dlaně aj.

Tleskání

Tleskání je určitý způsob projevu radosti, v pozdějším věku obdivu. Děti necháme nejprve tleskat podle svého. Po chvíli intenzitu tleskotu smluveným gestem omezíme. (*Větší taktovací gesta znázorňují hlasitější zvuky, menší naopak zvuky tiché.*) Děti tleskají podle příslušného gesta buď silně, nebo slabě.

Dalším úkolem dětí je tleskat v pravidelném sledu čtvrtkových hod-

not. Učitel hraje stejný rytmus na bubínek. Přerušili hru, přestanou děti tleskat a dávají pozor, kdy zvuk bubínku opět uslyší, aby mohly jeho hru znovu napodobit. Vyučující může v průběhu hry (podle vyspělosti žáků) měnit rychlost i intenzitu zvuku.

Johannes Brahms: Uherský tanec č. 5

(CD č. 34)

Při druhém poslechu hudební ukázky se děti pokusí o pohybovou improvizaci. Tancem – pohybem se snaží vyjádřit hravost, rozšafnost hudby, ale i náhlé změny tempa ve skladbě.

12. hudební nápadník: Princezna na hrášku

Hrách a kroupy

Písnička je opět velmi vhodná pro nezpěváky. Na kukačkové – říkadlové – tercii mají děti největší možnost intonačně zkvalitnit svůj zpěv. S pěvecky méně nadanými dětmi zpíváme píseň v pomalém tempu tak, aby ji stačily správně interpretovat.

Otázka

Slyšíte v písni hlas kukačky?

Jak trénovat nádech a výdech

Nácvik dýchání nesmí trvat dlouho. Jednotlivá motivační cvičení zakreslená v učebnici proto uplatňujeme i v dalších hodinách.

Na horách sejou hrách

Při **pohybovém doprovodu** postupujeme podle obrázků v učebnici.

Kolik je v hrnečku not a kolik písmen?

Děti rozlišují notové písmo (noty) od písmen. Jejich úkolem je spočítat, kolik je na obrázku not a kolik písmen.

Vyzveme děti, aby se snažily připodobňovat notu k různým věcem či tvarům, které nás obklopují (např. dýmka, kladívko v pianě, kaštan či třešeň se stopkou, pouliční lampa...).

Seznámíme děti s hudebními pojmy – nota, notová osnova a houslový klíč. Tyto „hudební obrázky“ jim ukážeme v zápisu jakékoli písničky. Děti si mají zapamatovat pouze hudební pojem **nota**.

Srovnávání písní

V učebnici jsou nakresleny obrázky, které znázorňují dvě známé písně: Pec nám spadla a Skákal pes přes oves. Úkolem dětí je uhodnout názvy písní. Pak si je společně zazpíváme. Poznájí děti, že mají tyto písničky stejnou melodii jako dvě písně z našeho setkání? Určí,

kteře písničky k sobě patří (*mají stejnou melodii, ale jiný text*)? Děti mohou vyjít i ze stejně dlouhých názvů (*se stejným počtem slabik*) k sobě patřících písni.

Hrách a kroupy

a

Pec nám spadla

(Pec nám spadla,
pec nám spadla,
Kdopak nám ji postaví,
starý pecař není doma
a mladý to meumí.

Zavoláme na dědečka,
ten má velké kladivo,
dá do toho čtyři rány
a už je to hotovo.)

Na horách sejou hrách

a

Skákal pes, přes oves

(Skákal pes přes oves,
přes zelenou louku,
šel za ním myslivec,
péro na klobouku.

Pejsku náš, co děláš,
žeš tak vesel stále,
řek bych vám, nevím sám.
Hop a skákal dále.)

Antonín Dvořák: Valčík č. 4 D dur (CD č. 35)

Otázka

Poznali jste v hudební ukázce někteké hudební nástroje? (*housle, kontrabas*)

Výrazná melodie skladby je doprovázena hlubokými tóny kontrabasu. Hru kontrabasu můžete napodobit hrou na tělo, a to střídavým pleskáním o stehna (co tón kontrabasu, to jedno plesknutí). Nezapomeňte napodobit i dynamiku skladby. Tento doprovod se týká pouze opakující se melodie první části skladby.

13. hudební nápadník: Jak se kontrabas zamiloval

(Tato pohádka je nahrána na kompaktním disku k učebnici hudební výchovy pro 2. ročník.)

Měla babka čtyři jabka

Zpěv písničky doprovázíme počítáním jablek na prstech obou rukou:

Měla babka čtyři jabka	<i>levou rukou ukážeme čtyři jablka (palec ruky je schován)</i>
a dědoušek jen dvě.	<i>pravou rukou ukážeme dvě jablka (zdvíženým palcem a ukazováčkem)</i>
Dej mi babko jedno jabko,	<i>na levé ruce schováme kromě palce ještě ukazováček</i>
budeme mít stejně.	<i>k palci a ukazováčku pravé ruky zdvihneme ještě prostředníček</i>

(Obě ruce pak budou ukazovat po třech jablkách.)

Byla jedna babka

Nejdříve všechny děti naučíme říkadlo rytmicky deklamovat. Pak rozdělíme třídu na tři skupiny a vybereme tři rytmické figury, které odpovídají slovům babka, prodávala a koš. (*S každou skupinou nacvičíme deklamaci rytmické figury samostatně.*)

Slovo **babka** říkáme v normální hlasové poloze, deklamaci můžeme podpořit tleskáním rytmu tohoto slova. Slovo **prodávala** říkáme ve vysoké hlasové poloze a deklamaci podpoříme vytukáváním rytmu hůlkami. Slovo **koš** říkáme v hluboké hlasové poloze a deklamaci podpoříme hrou rytmu na bubínek. Jednotlivé rytmické figury pak postupně spojujeme (*např. koš + prodávala – a další varianty*). Nakonec dáme dohromady všechny rytmické útvary a říkadlo provedeme podle partitury v učebnici. Jedna skupina deklamuje text celého říkadla, další tři skupiny se drží svého ostinata (stále se opakující rytmické figury).

Co je vysoké a co hluboké

S dětmi si povídáme nejen o tom, co vidí na obrázku, ale např. i o čápech, hnízdících na vysokých komínech, nebo naopak o zvířátkách, která bychom mohli najít pod zemí (krtek, sysel, myš).

Vysoké a hluboké tóny

Na klavír hrajeme tóny ve vysoké, nebo naopak hluboké poloze. Úkolem dětí je rozpoznat, které tóny znějí vysoko a které hluboko. Výšku i hloubku tónu můžeme přirovnat k hlasům zvířátek. (*Ptáček zpívá vysoko, medvěd bručí v poloze hluboké.*) Děti samy vymýšlejí další příklady vysokých a hlubokých hlasů.

K rozpoznávání vysokých nebo hlubokých tónů můžeme hrát na klavír nejen samotné tóny, ale i akordy. Pokud hrajeme akor-

děti v poloze hluboké, děti napodobují chůzi kachen (*kolébání ve dřepu*), hrajeme-li akordy v poloze vysoké, děti se napřímí a chodí po třídě po špičkách a se vzpaženýma rukama.

Věroslav Neumann, Václav Fischer: U nás v kapele (CD č. 36)

Děti se snaží poznat v písničce místo, ve kterém se zpívá nejdříve v hluboké, potom ve vysoké poloze.

Otázky

O jakých hudebnících a hudebních nástrojích se v písničce zpívá? (*bubeník, basista, basa, trombonista, helikon, klarinet, klavír, housle, cello, saxofon, trumpet*)

O jaké bezva dvojici se v písničce zpívá? (*Jura a Alice*)

Jakému nástroji se podobá kapelník z písničky? (*pikole*)

Kapelník je tedy malý, nebo velký? (*maličký*)

14. hudební nápadník: Sedm havranů

Když jsem já sloužil

Než začneme s nácvičkou písně, prohlédneme si s dětmi obrázky zvířátek nakreslené v učebnici. Úkolem dětí je zvířátka pojmenovat.

Při zpěvu písně se mohou uplatnit i sólisté. Jednotlivci zpívají vždy začátek sloky („*Když jsem já sloužil to první léto, vysloužil jsem si... za to.*“), pak se přidají všechny děti.

Poznáte je podle hlasu?

Děti rozdělíme do tří družstev. Učitel vyluzuje hlasy zvířátek, o kterých se zpívá v písni. Když dítě zvířátko pozná, přihlásí se a ukáže ho na obrázku v učebnici. Které z dětí je nejrychlejší, získává pro své družstvo bod. Vyhrává družstvo s největším počtem bodů.

kuře – *píp, píp*

tele – *mú, mú*

kachna – *kách, kách*

vepř – *chro, chro*

husa – *ga, ga*

kráva – *bú, bú*

Co je krátké, co je dlouhé

Podle obrázku v učebnici děti určují věci, které jsou krátké a které dlouhé. Děti můžeme seznámit s pořekadly, která se ke slovům krátký a dlouhý vztahují. (*Lež má krátké nohy. Dlouhé jako Lovosice. Dlouhé vlasy, krátký rozum.*)

Co asi vyjadřují tečky a čárky

Tečky odpovídají krátkým slabikám, čárky dlouhým.

Zahrajeme si **hru na ozvěnu**. Nejprve rytmicky řekneme slovo tu – li – pán, děti ho po nás zopakují. Pak řekneme další slovo ro – zma – rýn, děti po nás opět slovo zopakují. Pak vyslovíme obě slova rytmicky za sebou – tu – li – pán, ro – zma – rýn – a děti sousloví zopakují. Stejným způsobem pokračujeme i v následujících slovních dvojicích (konvalinka – pampeliška, upolín – petrklíč). Deklamaci slov můžeme různě kombinovat – např. jedna skupina dětí řekne slovo tulipán, druhá skupina plynule naváže slovem rozmarýn apod.

Krátké a dlouhé tóny

Říkadla Leze, leze po železe a Šeptá Káča dětem zazpíváme těsně po sobě, a to na jednom tónu. Úkolem dětí je určit, které z říkadel je tvořeno tóny krátkými a které tóny dlouhými.

Práce s říkadly

Současně s rytmickou deklamací říkadla děti vytleskávají i jeho rytmus. Rytmus říkadla můžeme znázornit i lehkou chůzí na místě nebo „chůzí“ dvou prstů po desce stolu.

Děti opět doprovázejí deklamaci vytleskáváním rytmu. Respektujeme dynamiku říkadel: První deklamujeme potichu, druhé hlasitě.

Říkadla můžeme nejen deklamovat, ale např. i zpívat na jednom tónu nebo v intervalu „kukačkové tercie“.

Poznáte písničky podle obrázků?

Na obrázcích v učebnici jsou „nakresleny“ tyto písně: Jedna dvě, Honza jde, Halí, belí, Kočka leze dolů, Sedí liška pod dubem, V zahradě na hrušce.

Pojmenujte hudební nástroje

Na obrázcích v učebnici jsou nakresleny tyto hudební nástroje: klarinet, foukací harmonika, trubka, housle, kontrabas, akordeon, klavír, pikola, bubínek, kytara.

Napoleon Coste: Koncertantní etuda A dur (CD č. 37)

Hudební ukázka má opět moderní aranžmá. Sólovým nástrojem ve skladbě je kytara.

Hudbu mohou děti doprovodit improvizovanou hrou podobající se tikotu různých druhů hodin. Ke hře můžeme využít např. dvou propisovacích tužek nebo klacíků, ale i nástroje Orffova instrumentáře – hůlek.

Honzo vstávej

Děti stojí v řadě se svěšenými hlavami (*nápodoba spánku*). Naproti nim, asi ve vzdálenosti 5 metrů, stojí vedoucí hry, který děti postupně „budí“ voláním: „Honzo, vstávej!“ Děti odpovídají otázkou: „Kolik je hodin?“ Vedoucí hry každému hráči určí, kolik kroků – a jakých – má udělat, aby k němu postoupil (*např. tři slepičí*). Kdo dojde k vyvolávači nejdříve, zaujímá jeho místo a hra se opakuje.

Kroky seřazené od nejmenších po největší: mravenčí, vrabčí, slepičí, sloní. Račí kroky znamenají návrat hráče. Pokud vyvolávač někomu odpoví „*Hodinky spadly do záchoda*“, hráč si sedne do dřepu a čeká do dalšího kola hry.

15. hudební nápadník: Jak je málem popadl drak

**Václav Čtvrtek: Pohádky z pařezové chaloupky
– Jak je málem popadl drak (CD č. 38)**

Otázky

Které postavy v pohádce vystupovaly? (*Křemílek, Vochomůrka, vodník, tříhlavý drak, vypravěč*)

Jak se jmenoval vodník „zachránce“? (*Krapítko*)

Která pohádková bytost měla v ukázce nejsilnější hlas a proč? (*drak – mluvily tři hlavy najednou*)

Který z hlasů byl nejhlubší? (*hlas draka*)

Které hlasy zněly ve vyšší poloze? (*Křemílek, Vochomůrka, vodník Krapítko*)

(*Návodné otázky: Jak zněl hlas tříhlavého draka – byl tichý, silný, milý, strašidelný, hluboký jako hlas medvěda, vysoký jako hlas ptáčka, zněl podobně jako hlas maminky či tatínka?*)

Po rozhovoru pustíme dětem ukázkou jednotlivých hlasů z pohádky. (CD č. 39). Děti mají uhodnout, kterým postavám hlasy patří.

Seřazení hlasů na kompaktním disku: **Křemílek, vypravěč, vodník, Vochomůrka, drak.**

Na závěr dětem prozradíme, že všechny hlasy v pohádce namluvila jen jedna osoba, která pouze měnila barvu svého hlasu. (*Jiřina Bohdalová*)

Kdy má hlas jinou barvu

Děti podle obrázků v učebnici určují, kdy může mít hlas jinou barvu než obvykle (*když je člověk nasydlý, když posloucháme hlas mluvícího v telefonu, když člověk zpívá – mluví do mikrofону, když použijeme svůj hlas z diktafonu, když máme zacpaný nos*).

Barva hudebních nástrojů

Zahrajeme dětem na dostupné hudební nástroje. Hrajeme nejen stejné tóny, ale např. i stejné akordy. Děti sledují osobitou barvu každého nástroje.

Hra k procvičování sluchových schopností dětí

Děti položí hlavy na lavice a vyučující hraje tóny na **různé hudební nástroje**. Kdo z dětí pozná hudební nástroj, zvedne ruku a odpoví. Pokud je odpověď správná, získává bod. Vítězí dítě, které nastřádá nejvíce bodů.

Obdoba předchozí hry

Děti utvoří kruh, v jehož středu je žák se zavázanýma očima. Dítě se zavázanýma očima se ostatních v kruhu ptá: „**Co máš rád?**“ a přitom ukáže na některého ze spolužáků. Dítě, na které ukázal, na otázku odpoví – může měnit barvu svého hlasu. Úkolem hráče uprostřed kruhu je uhodnout jméno odpovídajícího spolužáka. Pokud ho správně určí, vymění si s ním místo.

Vodník

Jak při zpěvu správně otevírat pusu

Obrázek správného otevírání úst při zpěvu je v učebnici nakreslen na prvním místě. Pusu otevíráme uvolněně, lehce, nikoli do stran, jak to ukazuje druhý obrázek, ale nahoru a dolů. Třetí obrázek naznačuje zpěv bez artikulace, což je dnes nejrozšířenější zlovyk dětského zpěvu.

Poznáte chybu?

S dětmi si zazpíváme známou píseň V zahradě na hrušce. Při jejím druhém opakování budeme hrát na klavír či kytaru záměrně nesprávný akordický doprovod. Úkolem dětí je poznat chyby, které v doprovodu hrajeme. Na akordy, které do písničky nepatří, upozorní děti zvednutím ruky.

Poznáte píseň?

Děti rozdělíme do tří družstev. Úkolem všech dětí bude co nejrychleji poznat písničku, jejíž předehtu bude učitel hrát. (V předehtě musí samozřejmě zaznít hlavní melodie písně.) Které dítě pozná píseň nejdříve, získává pro své družstvo bod. Vítězí družstvo s největším počtem bodů.

(Jedna dvě, Halí, belí, Sedí liška pod dubem, Za tou naší stodoličkou, To je zlaté posvícení, Jedna dvě tři čtyři pět)

Co všechno může být červené

Příklad

Učitel: Ozvěna:

Děti slova k daným rytmům nejen přiřazují, ale vymýšlejí i vlastní slova, odpovídající jednotlivým rytmům.

2/4

chrá - ní slu - neč - ník hra - cho - vi - na lán
 dá - vá ku - leč - ník te - le - vi - ze kůň
 má - vá pa - ro - ží ku - ku - ři - ce sůl
 dří - má ko - li - břík po - dří - mu - je spí
 há - zí kvě - ti - náč pam - pe - liš - ka tuň
 krá - sný bram - bo - řík Lo - vo - si - ce tůň

Hra na ozvěnu

Děti si hrají s barevnými odstíny lidské řeči, výškou, hloubkou, ale i délkou jednotlivých hlásek. K této hře využijeme slov „dobrý den“ a „ahoj“ (lze samozřejmě pracovat i s jinými slovy). (*Zvukomalba je podobná glisandu.*) Jedno dítě vybrané slovo libovolně odstíní a ostatní spolužáci zopakují vždy přesně to, co slyšeli. *V této hře děti uplatní své první improvizaci schopnosti.*

Luigi Boccherini: Kvintet E dur, Menuet (CD č. 40)

Před poslechem si připravíme voskovky a kreslicí papír.

Děti mají zavřené oči a odpočívají. Jakmile se ozvou první tóny skladby, stávají se návštěvníky hudební říše. Představují si, jak to asi v takové hudební říši vypadá, zda by se jim v ní líbilo, jestli by zde našly dobré kamarády.

Po vyslechnutí hlavního tématu skladby mohou děti začít kreslit své pocity a představy. Žádná konkrétní témata dětem ke kreslení neurčujeme. Jde pouze o vyjádření pocitu z hudby. Nebráníme dětem, aby svůj pocit vyjádřily i konkrétní představou.

Klavírní instruktivní skladba

Wolfgang Amadeus Mozart: Menuet

17. hudební nápadník: O princezně žabce

Ilja Hurník: Pohádka o princezně žabce (CD č. 41)

Kolo, kolo mlýnský

Tato písnička je písni říkadlového typu, a proto je opět vhodná pro méně zkušené zpěváky.

Děti stojí čelem do kruhu, drží se za ruce.

- 1.–9. takt – chůze po kruhu (dva kroky připadají na jeden takt)
 10. takt – zastavení, dřep (kdo se se dřepem opozdí, vypadává ze hry)
- Při opakování hry se kruh otáčí na druhou stranu.

Nácvik pochodu

Děti utvoří kroužek nebo jsou volně rozptýleny po učebně. Vyučující-

cí hraje na bubínek následující rytmus: $\frac{2}{4}$

Každý úder do bubínku znamená jeden krok. Přestane-li učitel na bubínek hrát, děti se zastaví. V pochodu pokračují, když zvuk bubínku znovu uslyší.

Proč žáby kuňkají

1. varianta

Text básně recituje učitel, děti říkají pouze poslední verš („*Kuň! Kuň! Kuň!*“).

2. varianta

Děti rozdělíme do tří skupin. Každá skupina bude říkat jeden verš básničky. Poslední verš říkají všichni. Text veršů nacvičíme s jednotlivými skupinami nejprve zvlášť. Teprve potom přistoupíme k nácviku básně jako celku. Je důležité, aby na sebe verše plynule navazovaly bez jakéhokoli zastavení. Vyučující musí dětem vždy přesně ukázat, kdy mají svůj text začít říkat.

Hádej, hádej, co to je

Úkolem dětí je doplnit do písničky vhodný text.

Koncert

Děti přečtou příběh tak, že doplní chybějící slova, v učebnici nahrazená obrázky.

Vysvětlíme dětem, k čemu se používá taktovka. (*Taktovku používají dirigenti velkých orchestrů – je to vlastně taková jejich prodloužená ruka – aby všichni hráči viděli, co jim dirigent svými gesty naznačuje.*)

S dětmi si zopakujeme, jak vypadají hudební nástroje – kontrabas, housle, trubka, buben.

Schované písničky

Podle jednotlivých slov děti poznávají písničky, které mají zazpívat.

BRÁNA	– Zlatá brána
PYTEL	– Jedna dvě, Honza jde
ČOČOVIČKA	– Ovčáci, čtveráci
MASO	– To je zlaté posvícení

18. hudební nápadník: O koblížkovi

Pekla vdolky z bílé mouky

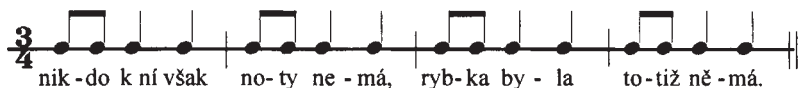
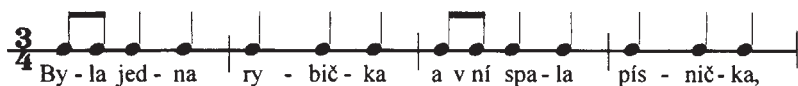

Děti stojí na místě

- 1.– 2. takt – na první dobu v taktu přednožit levou nohu, na druhou dobu nohu přinožit
- 3.– 4. takt – na první dobu v taktu přednožit pravou nohu, na druhou dobu nohu přinožit
- 5.– 6. takt – zanožit levou nohu, přinožit
- 7.– 8. takt – zanožit pravou nohu, přinožit
- 9.–10. takt – unožit levou nohu, přinožit
- 11.–12. takt – unožit pravou nohu, přinožit
13. takt – přednožit levou nohu, přinožit
14. takt – zanožit levou nohu, přinožit
15. takt – přednožit pravou nohu, přinožit
16. takt – zanožit levou nohu, přinožit

Byla jedna rybička

Básničku rytmicky deklamujeme podle následující notové ukázky.

Jak se kreslí noty

Můžeme uspořádat soutěž v kreslení not. Nejlepší kreslíři získají titul Notáček. Při psaní notového písma postupujte podle návodu v učebnici.

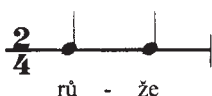
Pomocí notového písma mohou děti nakreslit třeba i obrázek, který ale nemusí být jen černobílý. Veselejší barvy, prázdné a plné hlavičky, nebo barevné nožičky budou příjemným oživením.

Zkouška sluchu

Dětem zpíváme různě dlouhé tóny. Délku zpívaných tónů přitom doprovázíme vodorovným pohybem ruky před tělem. Pokud zpěv tónu přerušíme, zastavíme současně i pohyb ruky. Po odmlce zazpíváme tentýž tón znovu a ruka opět pokračuje v pohybu. Úkolem dětí je poslouchat délku tónu a současně ji i s učitelem naznačovat pohybem ruky. Zpočátku mají děti otevřené oči, později mohou délku zvuku analyzovat samostatně, se zavřenýma očima.

Zkouška zraku a sluchu

K této hře využijeme následující rytmické figury:

Děti si tyto rytmické útvary nejprve osvojí pomocí deklamace či hry na dětské hudební nástroje. Rytmus slov si pak vizuálně spojí s daným notovým zápisem.

Tyto rytmické figury zapíšeme pomocí notového písma na tabuli (viz notová ukázka). Vysvětlíme dětem, že noty s praporkem (osminové) odpovídají tečce a noty bez praporku (čtvrtové) čárce. Úkolem dětí je přiřadit k daným taktům správná slova a zápis pomocí těchto slov přečíst.

Antonio Vivaldi: Čtvero ročních období, Léto – Bouře (CD č. 42)

Pustíme dětem skladbu, aniž bychom jim předem říkali její název.

Otázky

Jaké barvy si při poslechu představujete?

Jakou náladu ve vás skladba vyvolala? Smutnou, nebo veselou?

Mohla by skladba vyjadřovat počasí spíše letní, nebo zimní?

Co byste po poslechu této skladby dělali nejraději? K jaké činnosti vás hudba vybídla?

(Ráda bych se koukala na televizi, hrál bych si venku s míčem, šla bych spát, utíkala bych pro zmrzlinu, jel bych na výlet...)

Na závěr dětem prozradíme název skladby.

19. hudební nápadník: Čert a Káča

Utíkej Káčo, utíkej

Před zpěvem písně se děti zeptáme, zda znají nějakou Katku. Vysvětlíme jim, že Káča nebo Kačenka je vlastně stejné jméno jako Kateřina a Katka. *(Káča však nemusí být pouze jméno, nazývá se tak i jedna dětská hračka.)*

Vzhledem k tomu, že má píseň velký hlasový rozsah (c^1 – c^2), je důležité hlasivky dětí na tento pěvecký výkon připravit. K rozezpívání nám dobře poslouží „kukačkový interval“, který vždy po půltónech transponujeme.

K rozezpívání můžeme využít následující písničky: Halí belí, V zahradě na hrušce, Kočka leze dolů. Nezapomeňte písně transponovat do vyšších poloh.

Zkuste, jak znějí dětské hudební nástroje

Orffovy nástroje (*bubínek, tamburína, hůlky, triangel, zvonek, zvonkohra*) skryjeme před zrakem dětí – dáme je např. do kufru či přikryjeme dekou. Obsahem kufru budou i jiné „nástroje“, věci nebo hračky, které vyluzují zvuk (*píšťalka, řehtačka, valcha, vařečky...*). Jedno vybrané dítě přistoupí ke kufru s nástroji a hmatem z něj vybere nástroj, který je mu nejvíce sympatický. Podle toho, kterou věc vybere

a ukáže, určují ostatní děti pomocí obrázků v učebnici, zda se jedná o dětský hudební nástroj, či o jiný předmět. Učitel pak nástroj pojmenuje a zahraje na něj. Stejným způsobem postupujeme, dokud z kufru nevybereme celý jeho obsah. Děti se ve vybírání nástrojů střídají.

Carl Orff: Carmina Burana (CD č. 43)

Děti sledují v hudební ukázce zvuk tympanů. Pokuste se s dětmi tento hudební nástroj nakreslit.

Káča našla ptáče

20. hudební nápadník: O Popelce

Včelka

Při nácviku písni dbáme na výslovnost koncových souhlásek: mo-
týlek, tam, hned, med.

Nádechy – po prvním čtyřtakti a dále v pomlčkách.

Nikolaj Andrejevič Rimskij-Korsakov: Let čmeláka z opery Pohádka o caru Saltánovi (CD č. 44)

Před poslechem dětem neřekneme, jak se skladba jmenuje.

Otázky

Jak byste hudební skladbu pojmenovali?

Které hudební nástroje představovaly let čmeláka? (*smyčcové, příčná
flétna*)

Najdete, kde se schovávám?

Jedno dítě pošleme za dveře. Ve třídě schováme hrající walkman.
(*Na kazetě jsou nahrané poslechové skladby, které jsme během 1. roč-
níku poslouchali.*) Úkolem dítěte, které se vrátí do třídy, je hrající

walkman najít. Doba hledání je omezena přehráním maximálně jedné skladby.

* * *

V hudební výchově nás celý rok provázely pohádky. Hudba je vlastně také pohádkou. V pohádce i hudbě je možné všechno. Každý z nás se v ní může stát hrdinou, prožít vše, po čem touží, co si přeje.

Pohádka, písnička nebo hudební skladba může být v představě každého z nás například jinak barevná. Po recitaci básničky Jiřího Žáčka navodte ve třídě „barevnou“ atmosféru. Vyprávějte si s dětmi o tom, které pohádky se jim nejvíce líbily a jaká barva je podle jejich představ pro danou pohádku typická (názory se mohou zcela odlišit).

Podobně postupujte i s poslechovými skladbami. Poslechněte si nejoblíbenější skladbu a opět se snažte, aby si děti k ukázce vybavily barvu, která by podle nich hudbu charakterizovala.

Malovaná pohádka

Jiří Žáček

Od pondělka do pátku
budu kreslit pohádku.
Koho do ní namaluju,
aby byla v pořádku?
Princeznu a Babu Jagu?
Draka, co má dračí
spády?
Honzu nebo loupežníky?
Sebe a své kamarády?
Od pondělka do pátku
budu kreslit pohádku.
Potom vám ji celou
povím, umím ji i pozpátku.

ZLATOVLÁSKA

Byl jednou jeden král, a byl tak rozumný, že i všem živočichům rozuměl, co si povídali. A poslouchajte, jak se tomu naučil. Přišla k němu jednou nějaká stará babička, přinesla mu v košíku hada a povídá, aby si ho dal ustrojit: když ho sní, že bude všemu rozumět, co které zvíře v povětrí, na zemi i ve vodě mluví. Tomu králi se to líbilo, že bude umět, co nikdo neumí, dobře babičce zaplatil a hned poručil sloužícímu, aby mu tu rybu k obědu připravil: „Ale,“ prý, „ať jí ani na jazyk nevezmeš, sic mi to svou hlavou zaplatíš!“

Jiříkovi, tomu sloužícímu, bylo divné, proč mu to král tak tuze zapověděl. „Jak živ jsem takové ryby neviděl,“ povídá sám sobě, „vypadá zrovna tak jako had! A jaký by to byl kuchař, aby ani neokusil, co strojí?“ Když to bylo upečeno, vzal koustíček na jazyk a pochutnával. Vtom slyší kolem uší něco bzučet: „Nám taky něco! nám taky něco!“ Jiřík se ohlíží, co to? a nevidí než několik much, co v kuchyni lítaly. Tu zas venku na ulici někdo si plavě volá: „Kampák? kampák?“ A tenčí hlasy odpovídají: „Do mlynářova ječmene, do mlynářova ječmene.“ Jiřík koukne oknem a vidí housera s hejnem hus. „Aha!“ povídá, „taková je to ryba?“ Už věděl, co je. Čerstvě vstrčil ještě jeden drobet do úst, a pak hada donesl králi, jako by nic nebylo.

Po obědě poručil král Jiříkovi, aby mu osedlal koně, že se chce projet, a on aby ho doprovázel. Král jel napřed a Jiřík za ním. Když jeli po zelené louce, poskočil Jiříkův kůň a zařehotal: „Hohohoho, bratře! mně je tak lehký, že bych chtěl přes hory skákat!“ – „Což je o to,“ povídá druhý, „já bych taky rád skákal; ale na mně sedí starý: skočím-li, svalí se na zem jako měch a srazí si vaz.“ – „Ať si srazí, co z toho?“ řekl Jiříkův kůň, „místo starého budeš nosit mladého.“ – Jiřík srdečně se té rozmluvě zasmál, ale jen tak potichu, aby král nevěděl. Ale král taky dobře rozuměl, co si koníci povídali, ohlídl se a vida, že se Jiřík směje, ptá se: „Čemu se směješ?“ – „Ničemu, královská Jasnosti! Jen mi tak něco připadlo,“ vymlouval se Jiřík. Starý král však už ho měl v podezření, a koňům už taky nedůvěřoval; obrátil a zas domů.

Když přijeli do zámku, poručil král Jiříkovi, aby mu nalil do sklenice vína: „Ale tvá hlava za to,“ povídá, „jestliže nedoleješ anebo přeleješ!“ – Jiřík vzal konvici s vínem a leje. Vtom přiletěli oknem dva ptáčkove; jeden druhého honil a ten, co utíkal, měl tři zlaté vlasy v zobáčku. „Dej mi je,“ povídá ten jeden, „však jsou moje!“ – „Nedám, moje jsou! já si je zdvihl!“ – „Ale já je viděl, jak upadly, když se zlatovlasá panna česala. Dej mi aspoň dva!“ – „Ani jednoho!“ – Tu ten druhý ptáček za ním, a ty zlaté vlasy pochytil. Když se tak o ně letmo tahali, zůstal každému v zobáčku jeden, a třetí zlatý vlas upadl na zem, jen to zazvonilo. Vtom se Jiřík po něm ohlídl a přelil. – „Propadl's mi život!“ vykřikl král; „ale chci s tebou milostivě naložit, když té zlatovlasé panny dobudeš a přivedeš mi ji za manželku.“

Co měl Jiřík dělat? Chtěl-li svůj život zachovat, musil pro pannu, ačkoli ani nevěděl, kde ji hledat. Osedlal si koně a jel kudy tudy. Přijel k čer-

nému lesu, a tu pod lesem u cesty hořel keř; zapálili jej pasáci. Pod keřem byl mravenčí kopec, jiskry na něj padaly, a mravenci se svými bílými vajíčky sem tam utíkali. „Och, pomoz, Jiříku, pomoz!“ volali žalostně, „uhodíme, i naši mladí ve vajíčkách.“ – On tu hned z koně dolů, keř utal a oheň uhasil. „Až budeš toho potřebovat, vzpomeň si na nás, a taky ti pomůžem.“

Potom jel tím lesem a přijel k vysoké jedli. Na vrchu na jedli bylo krkavčí hnízdo, a dole na zemi dvě krkavčata pištěla a nařikala: „Otec i matka nám uletěli; máme si samy potravu hledat, a my ubohá písklata ještě lítat neumíme! Och pomoz, Jiříku, pomoz! Nasyt nás, sic umřeme hladem.“ – Jiřík se dlouho nerozmýšlel, skočil z koně a vrazil mu do boku meč, aby krkavčata měla co žrát. „Až budeš toho potřebovat,“ krákorala vesele, „vzpomeň si na nás, a taky ti pomůžem.“

Potom dál už musil Jiřík pěšky. Šel dlouho, dlouho lesem, a když konečně z lesa vycházel, viděl před sebou daleké široké moře. Na břehu moře kraj dva rybáři spolu se hádali. Chytili velikou zlatou rybu do sítě, a každý chtěl ji mít sobě sám. „Má je síť, má je ryba!“ – A druhý na to: „Málo by ti tvoje síť byla platná, kdyby mé lodi a mé pomoci nebylo.“ – „Až po druhé zas takovou chytíme, bude tvá.“ – „Ne tak, ty na druhou počkej a tuhle mi dej!“ – „Já vás porovnám,“ povídá Jiřík; „prodejte mi tu rybu, dobře vám ji zaplatím, a peníze rozdělte mezi sebe na polovic.“ I dal jim za ni všechny peníze, co měl od krále na cestu, nic si nenechal. Rybáři byli rádi, že tak dobře prodali, a Jiřík pustil rybu zas do moře. Vesele zašpláchala vodou, pohroužila se a pak nedaleko břehu ještě jednou vystrčila hlavu: „Až mne, Jiříku, budeš potřebovat, vzpomeň si na mne, odsloužím se ti.“ A poté se ztratila. – „Kam jdeš?“ ptali se rybáři Jiříka. – „Jdu svému pánu, starému králi, pro nevěstu, pro zlatovlasou pannu, a nevím ani, kde ji hledat.“ – „Och, o té ti dobře můžem povědít,“ řekli rybáři: „je to Zlatovláska, dcera králova z Křišťálového zámku tamhle na tom ostrově. Každý den ráno, když se rozednívá, rozčesává své zlaté vlasy; jde zář od nich po nebi i po moři. Chceš-li, sami tě tam na ten ostrov dovezem, protože's nás tak dobře porovnal. Měj se však na pozor, abys pravou pannu vybral: dvanáct je panen, dcer královských, ale jen jedna má zlaté vlasy.“

Když byl Jiřík na tom ostrově, šel do Křišťálového zámku prosit krále, aby svou zlatovlasou dceru jeho panu králi dal za manželku. – „Dám,“ řekl král, „ale musíš si ji vysloužit: musíš za tři dni tři práce udělat, co ti uložím, každý den jednu. Zatím si do zejťka můžeš odpočinout.“ – Druhý den ráno povídá mu král: „Má Zlatovláska měla tkanici drahých perel; tkanice se přetrhla a perly vysypaly se do vysoké trávy na zelené louce. Ty perly všechny musíš sebrat, aby ani jedna nechybovala.“ – Jiřík šel na tu louku, byla daleká široká, klekl do trávy a začal hledat. Hledal, hledal od rána do poledne, ale ani perličky neviděl. „Och, kdyby tu byli moji mravenci, ti by mi mohli pomoci!“ – „Však tu jsme, abychom ti pomohli,“ řekli mravenci, kde se vzali, tu se vzali, ale kolem něho se jen hemžili. „Co potřebuješ?“ – „Mám perly sebrat na té louce, a nevidím ani jed-

né.“ – „Maličko jen počkej, my je za tě seberem.“ A netrvalo dlouho, snesli mu z trávy hromádku perel, nepotřeboval než na tkanici navlíkat. A potom, když už chtěl tkanici zavázat, přikulhal ještě jeden mraveček, byl chromý, noha mu tehdy uhořela, když u nich hořelo, a křičel: „Počkej, Jiříku! nezavazuj, nesu ještě jednu perličku!“

Když Jiřík ty perly králi přinesl a král je přepočítal, ani jedna nechýbovala. „Dobře’s udělal svou věc,“ povídá, „zejtra ti dám jinou práci.“ – Ráno Jiřík přišel, a král jemu řekl: „Má Zlatovláska koupala se v moři a ztratila tam zlatý prsten: ten musíš najít a přinést.“ – Jiřík šel k moři a chodil smutně po břehu; moře bylo čisté, ale tak hluboké, že nemohl ani dna dohlédnout, a což teprve na dně vyhledat prsten? „Och, kdyby tu byla má zlatá ryba, ta by my mohla pomoci!“ – Vtom se něco v moři zablesklo, a z hlubiny na vrch vody vyplynula zlatá ryba: „Však tu jsem, abych ti pomohla; co potřebuješ?“ – „Mám v moři najít zlatý prsten, a nevidím ani dna.“ – „Teď právě jsem potkala štika rybu, nesla zlatý prsten na ploutvi. Maličko jen počkej, já ti ho přinesu.“ A netrvalo dlouho, vrátila se z hlubiny a přinesla mu štika i s prstenem.

Král Jiříka zas pochválil, že dobře svou věc udělal, a potom ráno mu třetí práci uložil: „Chceš-li, abych svou Zlatovlásku tvému králi dal za manželku, musíš jí přinést mrtvé a živé vody; budeš jí potřeba.“ – Jiřík nevěda, kam se pro tu vodu obrátit, šel nazdarbůh kudy tudy, kam ho nohy nesly, až přišel do černého lesa: „Och, kdyby tu byli moji krkavci, snad by mi pomohli!“ – Tu se mu nad hlavou cosi šustlo, a kde se vzali, tu se vzali dva krkavci: „Však tu jsme, abychom ti pomohli. Co chceš?“ – „Mám přinést mrtvé a živé vody, a nevím, kde ji hledat.“ – „O té my dobře víme. Maličko jen počkej, my ti ji přinesem.“ A za malou chvíli přinesli Jiříkovi každý jednu tykvici plnou vody: v jedné tykvice byla živá voda, v druhé mrtvá. Jiřík byl rád, že se mu tak dobře poštěstilo, a pospíchal k zámku. Kraj lesa viděl od jedle k jedli rozpjatou pavučinu, prostřed pavučiny seděl velký pavouk, cucal mouchu. Jiřík vzal tykvici s mrtvou vodou, postříkal pavouka, a pavouk svalil se na zem jako zralá višně, byl mrtev. Potom postříkal mouchu z druhé tykvice živou vodou, a moucha začala sebou házet, vyškřábala se z pavučiny ven a fuk do povětří. „Tvé štěstí, Jiříku, že’s mě vzkřísil,“ bzučela mu kolem uší, „však beze mne sotva bys uhodl, která z dvanácti je Zlatovláska.“

Když král viděl, že Jiřík tu třetí věc taky dokázal, řekl, že mu svou zlatovlasou dceru dá. „Ale,“ prý, „musíš si ji sám vybrat.“ – Potom ho vedl do jedné veliké síně, tam uprostřed byl kulatý stůl a kolem stolu sedělo dvanáct krásných panen, jedna jako druhá; ale každá měla na hlavě loktušku dlouhou až na zem, bílou jako sníh, takže nic nebylo vidět, jaké má která vlasy. – „Tuhle jsou mé dcery,“ povídá král; „uhodneš-li, která z nich je Zlatovláska, získal jsi ji a můžeš ji hned s sebou odvést; pakli neuhodneš, není ti souzena, musíš odejít bez ní.“ – Jiřík byl v největší ouzkosti, nevěděl, co si počít. Vtom zašeptalo mu cosi do ucha: „Bz – bz! jdi okolo stolu, já ti povím, která to je.“ Byla to moucha, co ji vzkřísil Jiřík živou vodou. „Tahle panna to není – ta taky ne – ta taky ne – – tahle je Zlato-

vláska!“ – „Tuto dceru mi dej!“ vykřikl Jiřík, „tu jsem vysloužil svému pánu.“ – „Uhodl’s,“ řekl král, a panna hned taky vstala od stolu, odhrnula loktušku, a zlaté vlasy plynuly jí hustými prameny z hlavy až na zem, a bylo od nich tak jasno, jako když ráno slunéčko vyjde, až Jiříkovi oči zacházely.

Potom dal král na cestu své dceři, jak sluší a patří, výpravu, a Jiřík odvezl ji svému pánu za nevěstu. Starému králi se oči jiskřily a poskakoval radostí, když Zlatovlásku viděl, a hned poručil, aby se přípravy dělaly k svatbě. „Chtěl jsem tě sice dát oběsit pro tvou neposlušnost, aby tě krkavci snědli,“ povídá Jiříkovi; „ale že’s mi tak dobře posloužil, dám ti jen sekýrou hlavu srazit, a pak tě dám počestně pochovat.“ – Když Jiříka odpravili, prosila Zlatovláška starého krále, aby jí toho mrtvého služebníka daroval, a král nemohl toho své zlatovlasé nevěstě nijak odepřít. Potom ona srovnala hlavu Jiříkovu k tělu, pokropila ho mrtvou vodou, a tělo srostlo s hlavou, takže po ráně ani památky nezůstalo; pak ho pokropila živou vodou, a Jiřík zase vstal, jako by se byl znovu narodil, čerstvý jako jelen a mladost jen mu z tváří svítila. „Och, jak jsem to tvrdě spal,“ povídá Jiřík a mnul si oči. „Ba věru, tvrdě jsi spal,“ řekla Zlatovláška, „a kdyby mne nebývalo, na věky věků bys byl se neprobudil!“ – Když starý král viděl, že Jiřík zas ožil, a že je mladší a krásnější než prve byl, rád by byl taky tak ještě zas omládl. Hned poručil, aby ho taky stáli a pak tou vodou pokropili. Stáli ho a kropili živou vodou pořád, pořád, až ji všecku vykropili: ale hlava nijak mu nechtěla k tělu přirůst; potom teprv začali mrtvou vodou kropit, a v okamžení přirostla: ale král byl zase mrtev, protože už neměli živé vody, aby ho vzkřísili. A poněvadž království bez krále nemohlo být a nikoho tak rozumného neměli, aby všem živočichům rozuměl jako Jiřík, udělali Jiříka králem a Zlatovlásku královnou.

JAK SE UČIL HONZA LATINSKY

„Táto,“ řekl jednou Honza, „já už nechci být obyčejný člověk, chci být pán.“

„O vůli je hej, to já bych taky chtěl být pán,“ řekl táta. „Ale pán musí přece umět latinsky.“

„Ale co je o latinu! Půjdu do světa a latinsky se naučím.“

Honza si vzal do rance buchty a šel se do světa učit latinsky. Šel a šel a vždycky, když potkal nějakého pána, dával pozor, co říká. Nejdřív uviděl pána, jak stál na záspi a říkal čeledínovi, který válel sud:

„Sud kulatý.“

„Sudkulatý!“ opakoval Honza a měl radost, že už umí trochu latinsky. Pak uviděl pána, jak koukal z okna na ptáčka, který pil z kaluže vodu. A pán říkal:

„Rys tu pije.“

„Sudkulatýrystupije!“ opakoval Honza a šel dál.

Pak potkal pána, který ukazoval čeledínovi na káru a říkal:

„Tu je kára.“

„Sudkulatýrystupijetujekára!“ říkal si Honza a kroutil hlavou: „Já ne-

vím, co to táta měl s tou latinou. Vždyť je to hračka a za chvíli budu umět latinsky jako česky.“

Šel zrovna kolem zahrady a v té zahradě ryl zahradník. Vešel pán a zlostně zvolal:

„Ten to ryje!“

„Sudkulatýrystupijetujekáratentoryje!“ honem si opakoval Honza všec-ku latinu, co se naučil, a pak se zamyslel: „Nač bych se té latiny tolik učil, náš pan farář beztak víc neumí, a přece je pán.“

Otočil se a šel domů.

„A hleďme, Honzík se už vrátil,“ divil se táta. „Tak co, už umíš latin-sky?“

„Sudkulatýrystupijetujekáratentoryje!“ odpověděl vážně Honza.

„Co to žvástáš? Tomu aby čert rozuměl!“ bručel tatík.

„A kdepak jsi, chlapče, skoro celý den chodil?“ ptala se matka.

„Tujekáratentoryje!“ zase na to Honza.

„Co se ti v hlavě popudilo?“ hněvala se matka, ale Honza pořád jenom mlel svou:

„Sudkulatýrystupijetujekáratentoryje!“

Sedl si na zápraží a pokřikoval na lidi, co šli okolo:

„Sudkulatýrystupijetujekáratentoryje!“

„Mámo, řekl tatík. „Toho Honzy se snad chytá fantas. Vem vědro vody, vylez na střechu a pořádně ho polej. Snad ho ten fantas přejde.“

Matka vzala vědro vody, vylezla na střechu a naráz vylila všecku vodu Honzovi rovnou na hlavu. A Honza se chytil za hlavu a začal křičet:

„Mámo! Táto! Moje hlava!“

A na latinu už dočista zapomněl.

ŠÍPKOVÁ RŮŽENKA

Byla jednou jedna malá princeznička, kterou si její rodiče, král s krá-lovnou, toužebně přáli. Stanovili, že všechny sudičky v království budou jejími kmotrami. Při křtu každá sudička dala malé princezničce do vínku nějaký dar: krásu, laskavost, nadání, vše, co by mohla potřebovat, aby by-la šťastná.

Bohužel, na jednu sudičku se zapomnělo a ta se urazila, že nebyla po-zvána. I když ji nečekali, přišla také. Aby se pomstila, nevěnovala prin-cezně žádný dar, ale zlým hlasem předpověděla, že se princezna píchne do ruky o vřeteno a zemře. Poslední ze sudiček, aby zmírnila zlou předpověď, pravila:

– „Nebojte se, králi a královno, vaše dcera nezemře. Skutečně se pích-ne do ruky o vřeteno, ale nezemře, jenom upadne do spánku, který bude trvat sto let. Potom přijde královský syn, a ten ji probudí.“

Malá princeznička vyrůstala šťastná, zahrnutá všemi dary, které jí da-ly sudičky. Co ale mělo přijít, přišlo: když jednou spřádala vlnu, píchla se o vřeteno a usnula.

Král, který zapomněl na proroctví sudiček, nechal princeznu uložit do nejkrásnější komnaty na zámku.

Když se to dozvěděla hodná sudička, dotkla se svou kouzelnou hůlkou všeho, co bylo na zámku, i krále a královny, aby princezna nebyla sama, až se probudí. Strážcové a služebnictvo, koně a myši, a dokonce i malá princeznina kočka, všichni usnuli. Měli se probudit, aniž by přitom zestárli, až se probere ze spánku jejich paní.

A čas běžel. Až jednoho dne tudy projížděl mladý princ ze sousedního království a ptal se, co to je za zámek ponořený do spleti stromů. – „Můj princí,“ řekl mu jeden starý venkovan, „na tomto zámku je nejkrásnější princezna na světě, která musí spát sto let, dokud ji neprobudí královský syn.“

Mladý princ, hnán láskou a přáním uvidět tuto mladou dívku, o které se říkalo, jak je krásná, se vydal k zámku. Stromy a trnité křoví se před ním jakoby kouzlem rozestupovaly. Na nádvoří uviděl lidi i zvířata a všichni vypadali jako mrtví. Princ došel až do komnaty mladé dívky. Její tvář zářila krásným světlem.

Naklonil se nad ni a princezna se probudila. velice něžně pohlédla na krásného mladého muže. – „To jste vy, můj princí?“ zeptala se a vydechla úlevou. „Nechal jste na sebe dlouho čekat.“

Postupně se probudili i lidé na zámku a pustili se do práce, aby princovi a princezně přichystali to nejlepší jídlo. Ještě téhož večera byla svatba a mladí lidé spolu strávili noc plnou něžných snů.

O KOUZELNÉM HRNEČKU, CO VAŘIL SLADKOU KAŠI

Žila jednou chudá vdova a ta měla dceru. Žily, jak to šlo. Stará už moc práce nezastala a mladá sháněla, kde se dalo. V zimě chodila do lesa na dříví a v létě na jahody.

Jednou taky vzala dcera hrnec a kus černého chleba a šla sbírat jahody. Když bylo poledne, sedla si v lese u studánky a pustila se do oběda. A najednou kde se vzala tu se vzala staříčká babička, v ruce držela hrneček a pravila:

„Ach má zlatá panenko, to bych jedla! Od včerejška jsem neměla v ústech. Nedala bys mi kousek toho chleba?“

„I pročpak ne,“ řekla ta dcera. „Třeba celý. Však já domů dojdu. Jen aby vám nebyl tvrdý.“

„Zaplať pánbůh panenko, zaplať pánbůh!“ děkovala babička a vzala si chleba. „Ale když jsi, panenko, tak hodná, musím ti taky něco dát. Tuhle ti dám pěkný hrneček. Když ho doma postavíš na stůl a řekneš: Hrnečku, vař!, navaří ti tolik kaše, co budeš chtít. A když budeš myslit, že už máš kaše dost, řekni: Hrnečku, dost! a hned přestane vařit. Jen nezapomeň, co máš říct.“

Babička podala děvčeti hrneček a ztratila se jako pára.

Když přišla dcera domů, postavila hrneček na stůl a řekla: „Hrnečku, vař!“ A hned se v něm začala ode dna vařit kaše, pořád jí bylo víc a víc, a co by deset napočítal, byl už hrneček plný. Pak řekla: „Hrnečku, dost!“ a hrneček přestal vařit. Kaše byla jako mandle.

Druhý den šla zase mladá na jahody. Sotva odešla, dostala matka chuť na kaši, vzala hrneček, postavila ho na stůl a řekla: „Hrnečku, vař!“ A jen se otočila, už byl hrneček plný.

„Musím si taky dojít pro misku a pro lžíci,“ řekla si stará a šla do komory. Ale když se vrátila, zůstala leknutím jako omráčená. Kaše se valila z hrnečku na stůl, ze stolu na lavici a z lavice na zem. A z toho leknutí zapomněla matka, co má říct, aby hrneček přestal vařit. Zakryla hrneček miskou a myslela si, že tím kaši zastaví. Ale miska spadla na zem a rozbila se a kaše se valila pořád dál jako povodeň. Už jí bylo ve světnici tolik, že by se v ní stará utopila, a utekla proto na půdu.

A kaše bylo čím dál tím víc, za chvíli už tekla ze světnice do síně a okny na náves. Kdoví, jaký by to bylo vzalo konec, kdyby se dcera byla nevrátila konečně domů a neřekla: „Hrnečku, dost!“

Ale na návsi už byl takový kopec kaše, že sedláci, když tudy jeli z roboty domů, nikterak nemohli projet. Musili se skrz tu kaši na druhou stranu prokousat.

JAK SI PEJSEK S KOČIČKOU DĚLALI K SVÁTKU DORT

Pejsek měl zítra svátek a kočička narozeniny.

Děti to věděly a chtěly pejska a kočičku nějak k svátku a k narozeninám překvapit. Přemýšlely, co by pejskovi a kočičce daly nebo udělaly; pak si vzpomněly a řekly: „Víte co, děti? Uděláme pejskovi a kočičce k svátku dort!“

Jak řekly, tak udělaly. Vzaly si na to formičku a uplácaly pejskovi a kočičce z písku krásný dort; navrch daly pět pěkně bílých kamínků, to byly mandle, a dort byl jako opravdový.

Donesly ho kočičce a pejskovi: „Tu máte, přinesly jsme vám k svátku a k narozeninám dort. Je moc dobrý; můžete si ho celý sníst.“

Pejsek s kočičkou si dort vzali, dělali nad ním „Ňamňamňam, ten je dobrý, ten se vám povedl,“ a dělali, jako by ho jedli. „Děkujeme vám,“ řekli dětem, „takovýhle dort jsme jakživi nejedli.“ Děti z toho měly radost a šly domů.

„Škoda, že pejskové a kočičky písek nejedí,“ řekl pejsek kočičce, když děti odešly, „takový krásný dort, to bych si na něm nějak pochutnal! Jestlipak víš, že jsem nad ním dostal náramnou chuť na nějaký opravdický dort. Ale musel by být opravdický, povídám!“

„Také jsem dostala chuť na opravdický dort,“ řekla kočička. „Víš co, však když mám zítra narozeniny a ty svátek, měli bychom si nějaký dort udělat. Jenomže nevím, jak se takový dort dělá.“

„To nic není,“ řekl pejsek, „to je lehké, to já vím, jak se takový pravý dort dělá! To se do takového dortu dá všechno, co je k jídlu nejlepší, všechno, co nejraději jíš, a pak je ten dort nejlepší. Když tam dáš takových nejlepších jídel pět, tak je pětkrát dobrý, když jich dáš deset, tak je potom desetkrát dobrý. Ale my si jich tam dáme sto a budeme mít stokrát dobrý dort!“

„To je pravda,“ řekla kočička, „uděláme si takový nejlepší dort.“

Pejsek a kočička si vzali zástěry a pustili se do vaření.

Vzali mouku, mlíčko a vajíčko a míchali to dohromady. „Dort musí být sladký,“ řekla kočička a nasypala do toho cukr. „A trochu slaný taky,“ řekl pejsek a dal tam sůl. „A teď tam dáme máslo a zavařeninu,“ řekla kočička. „Zavařeninu ne, tu já nerad,“ povídal pejsek, „dáme tam místo zavařeniny syreček, ten já tuze rád.“ Tak tam dali několik syrečků. „Mě se zdá, že je málo mastný,“ řekla kočička, „musíme tam dát několik špekových kůží.“ – „A oříšky, abychom nezapomněli,“ řekl pejsek a nasypal tam kornout oříšků. „Oříšky jsou dobré,“ schválila to kočička, „ale měla by tam jistě také přijít okurka,“ a dala tam okurku. „A kosti,“ volal pejsek, „musíme tam dát nějaké kosti!“ Tak do toho dortu dali hodně kostí. „A přece nějakou myš, myši já tak tuze ráda!“ vzpomněla si kočička a dala do dortu čtyři myši. „Tak, a teď několik buřtů hodně pepřovatých, to je něco pro mne,“ řekl pejsek a dal tam několik buřtů. „A teď to hlavní,“ povídala kočička, „přece šlehanou smetanu tam musíme dát!“ Dali tam plný hrnec smetany. „A trochu cibule,“ řekl pejsek a dal tam cibuli. „A čokoládu,“ řekla kočička a přidala do toho čokoládu. „A omáčku!“ napadlo pejskovi, a dali tam omáčku.

Tak do toho svého dortu dávali a míchali všechno možné, dali tam i česnek a pepř a namíchali tam sádlo i bonbony, škvarky a skořici, krupičnou kaši a tvaroh, perník a ocet, kakao a zelí, jednu hlavu z husy a hrozinky, inu všechno možné do toho dali, jen chleba tam nedali, protože pejskové a kočičky chleba zrovna tuze moc rádi nejedí.

Když to všechno smíchali a rozmíchali, byl z toho dort tak veliký jako kolo u vozu. „Panečku, to bude veliký dort, to se nějak najíme!“ chválili si to, „a teď to dáme péci.“

Dali dort péci a těšili se na to, až bude upečený. Kouřilo se z toho, bublalo to, prskalo a syčelo, škvařilo se to, syčelo a šla z toho pára, smažilo se to a připalovalo, kypělo to a přetévalo, čmoudilo to, jako kdyby se staré hadry pálily.

Když se jim dort zdál dost upečený, dali ho před dveře, aby vychladl. „Viš co,“ řekla kočička pejskovi, „a když byly ty děti tak hodné, že nám přinesly ten svůj dort, tak my je zas pozveme na ten náš dort.“

„Tak pojd,“ řekl pejsek, „půjdemo ty děti pozvat.“

Vzali se za ručičky a šli ty děti pozvat. Děti byly v zahrádce před domem a hrály si tam s kuličkami. Pejsek s kočičkou je pozvali na dort a chvíli si s nimi pohráli s kuličkami a potom ještě s míčem a trochu s kostkami.

Ale zatím šel kolem toho dortu jeden zlý pes, a jak ten dort vychládal, zavonělo mu to do nosu všelijak. „Ha ha haf,“ pomyslel si ten zlý pes, „tady mně to nějak voní, to bude asi něco na můj zub!“

Číchal, číchal, číchal, až se toho pejskova a kočiččina dortu dočíchal, „tady to je, to si dám!“

A tak se ten zlý pes pustil do toho dortu. Hltal a hltal, až mu v očích slzy stály, jak byl ten dort uvnitř ještě horký, hltal, až se při tom několi-

krát zakuckal, hltal a hltal, až ho celý dohltil. Pak na to vypil ještě celou konev vody a odvalil se pryč.

Když si pejsek a kočička s dětmi dost nahráli, vzpomněli si na ten dort. Tak se vzali za ruce a šli se podívat, jestli už ten dort dost vychladl, „Pannečku, to si děti pochutnáte,“ řekli pejsek s kočičkou, „to ani nevíte, co jsme tam všechno dobrého dali!“

Došli: dívají se a – co to? – dort je pryč! „Jemine,“ řekli pejsek s kočičkou, „dort je pryč, někdy nám ho vzal!“ Dívají se a dívají, a vida! Tamhle pod keřem leží veliký zlý pes a tuze heká. Moc se tím dortem přejedl a teď je mu špatně. Ukrutně ho bolí v břiše. „To to bolí, to to bolí!“ naříkal ten zlý pes, „to jsem si dal, co ono to bylo v tom dortu všechno namícháno, že z toho mám takové ukrutánské bolení!“

„Heč, to máš z toho,“ řekl pejsek, „měls toho nechat, když dort nebyl tvůj!“

„Víš, pejsku,“ řekla kočička, „třeba by nám po tom našem dortě také bylo špatně a svátek a narozeniny bychom měli zkažené.“

„To je pravda,“ řekl pejsek, „jen ať naříká a heká, ten zlý pes, patří mu to, ale já mám hlad, tuze bych jedl, ať je to co je! Ale my doma docela nic k jídlu nemáme, všechno jsme dali do toho dortu. A já na svůj svátek bych přece nechtěl mít hlad.“

„Nic si z toho nedělejte, pejsku a kočičko,“ řekly děti, „pojdte k nám a my vám dáme od našeho oběda.“

Tak šel pejsek s kočičkou k dětem k obědu. „Pojďte, děti, jíst!“ volala na ně už maminka, a děti řekly: „Maminko, tady ten pejsek má svátek a kočička narozeniny, musíme jim také něco k obědu dát.“ Tak dali kočičce a pejskovi od oběda; dali jim polívečku a bylo také masíčko a bramborové knedlíčky. A ještě kousek koláče od včerejška někde pro ně maminka vyšťárala.

Ko kočičce a pejskovi to tuze chutnalo. Poděkovali dětem za oběd a šli spokojeně domů. „To jsme se na náš svátek a na naše narozeniny poměli!“ libovali si. „Takový dobrý oběd! A ani trošičku nás po něm bříško nebolí.“

Došli domů a ten veliký zlý pes tam ještě v houští hekal a naříkal. Oni šli po tom dobrém obědě spát a libovali si, jak se jim ten svátek a narozeniny přece jen nakonec vydařily.

A ten zlý pes po tom jejich dortu hekal a naříkal v tom houští ještě celých čtrnáct dní.

O BUDULÍNKOVI

Byl jeden dědeček a jedna babička a ti měli Budulínka. Dědeček a babička chodili do práce a Budulínek býval sám doma. Babička mu říkala:

„Bud' hodný, Budulínku, hraj si hezky a nikomu neotvírej! Tam v troubě máš hrášek“

Budulínek si hrál. Potom dostal hlad a dal se do hrášku. Najednou přišla liška a prosila:

„Budulínku, dej mi hrášku,
povozím tě na ocásku!“

Budulínek, že nedá. Ale liška tuze prosila:

„Budulínku, dej mi hrášku,
povozím tě na ocásku!
Pojedeme po lavici,
pojedeme po světnici.“

Budulínek se najedl hrášku už dost a ještě mu zbylo. Otevřel lišce, přistrčil jí talířek a povídá: „Na, a jez!“

Liška hrášek snědla, vzala Budulínka na ocásek a vozila ho po lavici, vozila ho po světnici, pak s ním vyběhla na silnici, ze silnice do polí, z polí do lesa a tam šup do liščí díry!

Dědeček s babičkou přišli domů a hledali Budulínka. Hledali, hledali, ale nenašli. Babička plakala, naříkala a jen svého Budulínka pořád volala. Když to dědeček viděl, vzal z hřebíku housličky, babičce dal bubínek a šli do světa hledat Budulínka.

Šli a šli, až přišli do lesa k liščí díře. Poslouchají a zdá se jim, že tam pláče Budulínek. Dědeček honem naladil housličky, babička si připravila bubínek a už oba spustili písničku:

„Máme doma housličky
a pěkný bubínek;
jsou tam čtyři lištičky,
pátý Budulínek.“

Jak to stará liška v díře uslyšela, řekla mladé lišce: „Jdi a řekni mu, ať nehraje, že mě bolí hlava!“

Mladá liška vystrčila hlavičku, ale dědeček ji chňapl a šup s ní do pytle! A zase hráli:

„Máme doma housličky
a pěkný bubínek;
jsou tam teď tři lištičky,
čtvrtý Budulínek.“

Stará liška poslala druhou lištičku: „Jdi, ať nehraje, že mě bolí hlava!“

Druhá liška vystrčila hlavičku, ale dědeček ji chňapl a šup s ní do pytle! A zase hrál:

„Máme doma housličky
a pěkný bubínek;
jsou tam teď dvě lištičky,
třetí Budulínek.“

Stará liška poslala třetí lištičku: „Jdi, ať nehraje, že mě bolí hlava!“

Třetí liška vystrčila hlavičku, ale dědeček ji chňapl a šup s ní do pytle! A už zase hrál:

„Máme doma housličky
a pěkný bubínek;
je tam jedna lištička
a náš Budulínek.“

Stará liška se rozzlobila: „Jsou to nezvedené děti, všechny tam zůstaly! Půjdu raději sama.“

Jak vystrčila z díry hlavu, dědeček ji chňapl, vstrčil do pytle a pytel zavázal. Potom vytáhl Budulínka. Budulínek plakal a sliboval, že už nikdy nebude neposlušný. Dědeček a babička mu odpustili samou radostí, že zase mají svého Budulínka.

Pytel s liškami hodil dědeček na zem. Našel si prut a liškám vyprášil kožichy. Potom pytel rozvázal a pustil lišky ven. Ty utíkaly!

VRÁNA A LIŠKA

Na vysokém dubě,
sejra držíc v hubě,
paní vrána seděla,
sejr ten snísti hleděla.
Vtom jej liška ucítivši,
honem z doupky běžela;
a se k vráně přiblíživši,
tuto řeč jí držela:
„Jakž jsi pěkná, sestro zlatá!
Jakž jsi všecka hezoucká!
Žlutá, modrá, kropenatá,
červená a běloucká.
Kdybys hlas jak peří měla,
věz, to bych ti věřit chtěla,
žes ty nejpěknější ptáček,
v lesích našich ohniváček.“ –
Vrána, již ta marná chvála
pravdivá se býti zdála,
chutě zaspívati chtěci,
sejra z huby pustila,
jejžto liška uchopěci,
takto k vráně pravila:
„Ne tvůj, bloude, hlas a peří,
ale sejr mi mile voní,
pochlebníku kdo co věří,
věz, že pozdě bycha honí.
Podruhé ty, majíc sejra,
střež se lišky hůř než vejra.“

O KAŠPÁRKOVÍ

Cestou mezi poli krácel človíček v červených šatech s rolníckami, které vesele zvonily, a zpíval si na celé kolo. Najednou se před ním objevil jezdec na koni: „Copak nevíš, že se v našem království nesmí zpívat ani zvonit?“ rozkřikl se na pocestného. „To nevím. A pročpak se to nesmí?“ divil se človíček. „Náš pan král těžce stůně. Mnoho nejslavnějších lékařů se vystříдалo u jeho lůžka, ale žádnému se nepodařilo ho uzdravit. Předepiso-

vali mu nejrůznější jídla a léky, ale jíst mu nechutná. Služebníci se stále starají, aby ho ani nejslabší větříček neofoukl, ale král je bledší a bledší a už ani z postele nevstává.“

Človíček poslouchal, hladil si bradu a potom povídá: „To jsou mi věci. Jak tě tak poslouchám, možná, že bych pana krále uzdravil. Jsem doktor Kašpárek a v léčení podobných neduhů se vyznám.“ Než to dořekl, už seděl na koni před pánem a uháněli k zámku. Tam bylo všude zatemněno, sloužící chodili po špičkách a mluvili šeptem. Když dovedli Kašpárka do královské ložnice, jen se na krále podíval a pokýval hlavou: „Je to zlé. Ale myslím, že pana krále vyléčím. Potřebuji však k tomu klid. Odvezu ho s sebou domů a do měsíce bude pan král zdravý jako řípa.“

Hned se sešla královská rada a mudrovala, mají-li krále doktoru Kašpárkovi svěřit. Nakonec rozhodl utrápený pan král, který už měl toho stonání až nad hlavu. Dali tedy vystlat kočár, zapráhnout vraníky a vypravili pana krále s Kašpárkem na léčení. Na prvním rozcestí poslal Kašpárek kočár zpátky a překvapenému králi oznámil, že ten kousek dojdou pěšky. Králi nohy moc nesloužily, ale sluníčko svítilo, ptáci zpívali, Kašpárek zanotoval písničku do kroku, a tak se pan král za chvíli rozešel.

Doma zavedl Kašpárek krále na dvorek, dal mu do ruky sekeru a ukázal na docela malou hromádku polínek: „Tohle je vzácná medicína, pane králi. Až roztípeš tu hromádku na třísky, uvidíš, že ti bude líp.“ Král se divil – takovou medicínu mu žádný doktor nepředepsal. Pod tíhou sekery se prohnul a strefit se do polínka se mu taky hned nepodařilo, ale když odpadla ze špalku první tříska a Kašpárek ho pochválil, práce se mu začala líbit. Za chvíli sundal plášť, pak korunu, nakonec košili, a to už by pana krále nikdo nepoznal.

Když doštípál, stál sotva na nohou a měl divný pocit okolo žaludku. Chudák, bál se, že umře. Ale Kašpárek se jen smál: „I to nic, pane králi, to máš jen hlad.“ A šli do chalupy, kde se na stole kouřilo z mísy brambor. „Co je to za krásnou vůni, Kašpárku?“ ptal se král. „To je další medicína, pane králi, pojď ochutnat,“ zval ho Kašpárek. To byla dobrota! Po bramborách se jen zaprášilo, a spokojený král povídá: „Jedl jsem ta nejvzácnější jídla, ale něco tak dobrého mi nikdo nikdy nedal.“ Kašpárek se rozesmál: „Měl jsi po práci hlad, pane králi, a tohle byly obyčejné brambory. Ty my jíme každý den.“

Tak pan král zůstal měsíc u Kašpárka. Každý den zvládl větší hromadu polínek, a když už Kašpárkova máma neměla třísky na zimu kam ukládat, král se s Kašpárkem vrátil do zámku. A víte, že by ho tam ani nepoznali, kdyby neměl korunu? Zdravý a opálený – opravdu jako řípa. Když ho pak Kašpárek chodil navštěvovat, často ho našel na královském dvorku, jak štípe královské dříví.

O PERNÍKOVÉ CHALOUPCE

V jednom velikánském lese žil dřevorubec a ten měl ženu a dvě děti. Chlapec se jmenoval Jeníček a holčička Mařenka. Byli tuze chudí a měli velikou bídu.

„Nic naplat,“ řekla jednou dřevorubcova žena svému muži, „Zaveď děti do lesa a tam je nech. Snad v lese najdou svoje štěstí, ale doma takhle všichni umřeme hladý.“

„Ne, to neudělám,“ řekl dřevorubec. „Srdce by mi to utrhlo.“

Co to však bylo všechno platné, když už doma neměli co do úst. Nakonec přece jen vzal dřevorubec Jeníčka a Mařenku a zavedl je hluboko do lesa.

„Počkejte tady na mne,“ řekl. „Budu vedle na mýtině kácet stromy a večer si pro vás přijdu. Zatím sbírejte jahody.“

Jeníček a Mařenka trhali jahody a neměli ani trochu strach, protože slyšeli, jak vedle na mýtině otec kácí stromy. Přišel večer a děti se šly podívat za otcem na mýtinu. Ale nikoho tam nenašly, ať hledaly a volaly, co jen mohly. Nakonec uviděly na stromě přivázaný silný klacek. Vítr tloukl klackem o strom a to byly ty rány, které děti slyšely celý den.

Děti plakaly a nařikaly a hledaly cestu domů. Ale čím dál tím víc v lese bloudily. A tu uviděly krásného bílého ptáčka, jak zpívá na keři. Zpíval tak krásně, až srdce usedalo, poletoval z keře na keř, ze stromu na strom, jako by děti zval za sebou. A děti šly za ptáčkem a šly a šly, až přišly k malé chaloupce. Ale nebyla to obyčejná chaloupka, ta chaloupka byla celá z buchet, střechu měla z perníku a okna cukrová.

Děti měly hlad a Jeníček řekl:

„Víš co, Mařenko? Já vylezu na střechu a ulomím kus perníku a ty vyloím kus okna. A najíme se.“

Jeníček vylezl na střechu a ulomil kus perníku. Tu se ozval z chalupy hlas nějaké baby:

„Kdopak mi to loupe ze střechy perníček?“

„Ale babičko, to je jenom větříček!“ odpověděl Jeníček.

A vtom vyšla z chaloupky stará bába, shrbená, bezzubá, a zahuhlala:

„Ale, ale, dětičky! Pročpak mi bouráte chaloupku? Pojdte přece dovnitř, já vám dám večeri a uložím vás spat.“

Děti se sice bály a dovnitř se jim nechtělo, ale bába si je posadila obě na ruku a zanesla je do chaloupky. Tam jim připravila dobrou večeri, mléko a koláče, cukroví, jablka, oříšky. Děti se najedly, pak je bába uložila do krásných bílých postýlek a ony usnuly.

Ale ta bába byla čarodějnice. Když se děti ráno probudily, vzala Jeníčka za ruku, zavedla ho do chlívků, zavřela ho tam a Mařence řekla:

„Nanos vodu a uvař Jeníčkovi něco dobrého. Až ztloustne, tak si ho upeču a sním.“

Mařenka plakala a honem utíkala Jeníčkovi říct, co s ním chce bába provést. Ale co mohly děti dělat? Mařenka vařila Jeníčkovi samá dobrá jídla a Jeníček tloustl, až byl jako kulička.

Každé ráno chodila bába k chlívků a říkala Jeníčkovi:

„Vystrč, Jeníčku, prstíček, ať vidím, jak jsi ztloustl!“

Jeníček ale vždycky vystrčil okousanou kostičku, a když ji bába ohmatala, zdálo se jí, že je Jeníček ještě hubený.

Ale za měsíc už toho měla bába dost a řekla Mařence:

„Ať je Jeníček tlustý nebo hubený, zítra ho sním. Zatop v peci!“

Mařenka plakala a Jeníček taky plakal, ale baba otevřela chlívěk, přivedla Jeníčka k peci, přinesla velikánskou lopatu, otevřela dvířka do pece a řekla Jeníčkovi:

„Sedni si, Jeníčku, na tu lopatu.“

Ale Jeníček řekl:

„Nevím, babičko, jak si mám na lopatu sednout. Ukaž mi to!“

„Ty jsi ale, Jeníčku, hloupý,“ zlobila se baba. „Takhle si musíš sednout!“ A sedla si na lopatu.

Tu přiskočil Jeníček s Mařenkou, vsoupli babu do pece a honem zavřeli dvířka. A bylo po čarodějnici.

Děti si teprve teď jak náleží prohlédly perníkovou chaloupku. Našly tam velkou truhlu a v ní plno zlata, stříbra a drahého kamení. Vzaly truhlu, nalámaly si perník na cestu a šly domů. Šly dlouho a už bylo pozdě večer, když konečně došly.

Doma našly už jenom otce, matka od hladu zemřela. Ale teď už měli po bídě. Teď byli všichni bohatí a už neměli hlad a žili šťastně a spokojeně až do smrti.

O DVANÁCTI MĚSÍČKÁCH

Ve vsi pod Tatrami žila vdova s dvěma dcerami. Vlastní Helena byla ošklivá jako noc, zato nevlastní Maruška byla jako obrázek. Marně jí macecha ukládala těžké práce a mořila hladem a zimou, aby tak příliš do krásy nerostla. Přes všechny útrapy Maruška zrovna kvetla a Helena vedle ní vyhlížela jako kopřiva vedle růže. Macecha s Helenou se proto rozhodly, že se Marušky stůj co stůj zbaví.

Jednou v nejkrutější zimě jí nakázaly, aby nasbírala v horách červené jahody. „Bez nich se nevracej,“ řekla macecha. Marně Maruška prosila, aby ji tam neposílaly. Ani teplý oděv jí nedaly a vystrčily ji za dveře. Ubohá dívka se nazdařbůh brodila po lese ve sněhu a už myslela, že vysílením a mrazem zahyne, když najednou uviděla na mýtině veliký oheň a kolem něho dvanáct mužů. Bylo to dvanáct měsíčků a vládu měl právě Leden, který seděl na vyvýšeném místě.

Maruška pěkně pozdravila a pokorně prosila, aby se směla trochu ohrát. Stařec Leden se jí vyptával, co v zimě po lese hledá, a když mu Maruška pověděla, předal na chvíli vládu mladíku Červnu. Ten mávl hůlkou, sníh roztál, ze země vyrazily zelené lístky a v okamžiku se mýтина začervenala jahodami. Maruška rychle sbírala, poděkovala a spěchala domů. Helena a macecha se podívaly, pochutnaly si, ale hned druhý den ji zase vyhnaly do hor. Ani kousek chleba jí nedaly, jen nakázaly, aby přinesla z hor voňavé fialky. – Teď už se nevrátí, někde zmrzne, – těšily se.

Ale Maruška zamířila přímo k ohni dvanácti měsíčků. Měsíčkové jí vlídně přivítali a pomohli jí i podruhé. Leden předal vládu usměvavému Květnu a Maruška s radostí nesla domů pěknou kyticí fialek. Macecha s Helenou se divily ještě víc, ale potěšeny nebyly. Ani oddechnout ji nechtaly a hned ji poslaly natrhat jablka. A zase: „Bez nich se nevracej!“ Měsíčkové však i do třetice Marušce pomohli. Na vyvýšené místo usedl

Srpen a na chvilku zavládlo léto. Jabloňka na mýtině se zazelenala, rozkvetla, a už tu svítila dvě sladká jablíčka. Maruška zas pěkně poděkovala a vesele spěchala domů.

„Cože? Jen dvě jablíčka? Proč jsi nenatrhala víc? Pověz, kde rostou! Půjdu a plný koš přinesu, potom uvidíš. Z domu tě vyženu, ty líná, nedbalá!“ hrozila jí sestra. Dobrosrdečná Maruška marně Helenu varovala, aby se nevydávala do hor, to že jenom jí bylo v nejvyšší bídě pomoheno. Helena jen hlavou pohodila, zabalila se do kožichu a hledala mýtinu. Když konečně to místo našla, drala se k ohni, ani nepozdravila, ani se nedovolila, jenom hned plný koš jablíček žádala.

Zachmuřil se stařec Leden, přísně se na dívku podíval a mávl hůlkou. Zahučel severák, zaskučela meluzína a sníh se začal sypat jako krupice, že nebylo vidět ani na krůček. Když se dcerka dlouho nevracela, macecha se vydala za ní. Ale po Heleně nebylo v hlubokém sněhu ani stopy a ani macecha v té vánici daleko nedošla.

Maruška však nehosподаřila v chaloupce dlouho sama. Oženil se s ní hodný chasník ze vsi a oba dlouhá léta spolu šťastně žili.

O PRINCEZNĚ NA HRÁŠKU

Byl jednou jeden princ a ten si chtěl vyhledat za manželku princeznu. Ale měla to být opravdová princezna. I procestoval celý svět křížem krážem, aby takovou princeznu našel, ale všude se do toho něco připletlo, co mu vadilo. Princezen bylo sice dost, ale zdali jsou to opravdové princezny, nemohl nikdy zjistit. Vždycky se našlo něco, co nebylo v pořádku.

I vrátil se domů a byl velice zarmoucen, neboť by byl tuze rád měl opravdovou princeznu.

Jednoho večera byl strašlivý nečas; hřmělo a blýskalo se, pršelo, jen se lilo.

Bylo to opravdu hrozné!

Tu někdo zaklepal na dveře zámku a starý král šel otevřít.

Venku stála princezna. Ale jak vypadala od toho deště a nečasu! Voda jí stékala z nosu na boty a odtud zase patami ven. Říkala však, že je opravdová princezna.

No, však se přesvědčíme! pomyslíla si stará královna. Ale neřekla nic, šla do ložnice, vyndala všechny peřiny a položila hrachové zrnko na dno postele. Pak vzala dvacet žíněnek, položila je na to zrnko, a potom ještě dvacet prachových peřin navrch na ty žíněnky.

Tam měla princezna ležet v noci.

Ráno se jí ptali, jak se jí spalo.

„Ó, tuze špatně,“ řekla princezna. „Nezamhouřila jsem téměř po celou noc ani oka! Bůh ví, co to bylo v posteli. Ležela jsem na něčem tvrdém, až jsem po celém těle samá boule a modřina! To je opravdu strašné!“

Z toho poznali, že je opravdová princezna, když přes dvacet žíněnek a dvacet prachových peřin ucítila hrachové zrnko. Tak citlivý nemohl být nikdo jiný než opravdová princezna.

Princ si ji vzal za manželku, poněvadž věděl, že má opravdovou prin-

ceznu, a hrachové zrnko se dostalo do klenotnice, kde je můžete ještě spatřit, nevzal-li je dosud nikdo.

Hleďte, a to se skutečně přihodilo!

SEDM HAVRANŮ

Jedna matka měla sedm neposedných, divokých chlapců a v kolébce malou dcerušku Bohdanku. Když jednou hoši příliš dováděli, rozněvala se na ně a zvolala: „Bodejž jste se v havrany proměnili, aby byl s vámi na chvíli pokoj!“ Sotva to dořekla, z chlapců byli havrani! A než se zděšená matka vzpomatovala, zamávali křídly a zmizeli v povětří. Ubohá si mohla oči vyplakat – ale nic platno, už se stalo.

Když Bohdanka dorůstala, dověděla se o tom neštěstí od sousedů. Od té doby přemýšlela, jak bratry najít a vysvobodit. Když jí bylo patnáct let, vzala matčin prsten a tajně odešla z domova.

Protože nikdo z lidí o havranech nic nevěděl ani neslyšel, šla poprosit o pomoc Slunce. To ji poslalo k stříbrnému Měsíci a ten k Větru, který každou skulinku proslídí a profouká. Vítr jí konečně o sídle havranů pověděl. Putovala zas kraj světa, až se dostala k vysoké černé skále.

Když havrani večer přilétli, proměnili se v sedm mládenců a podle matčina prstenu poznali, že Bohdanka je jejich sestra. Radostně ji vítali a řekli: „Můžeš nás, Bohdanko, vysvobodit, ale sedm let nesmíš slovíčko promluvit. Přitom musíš upříst, utkat a ušít sedm košil z kopřivových vláken.“ Bohdanka se usídlila pod skálou v duté vrbě a hned se dala do práce.

Za krátký čas se však rozlehl kolem hlahol loveckých trubek a pojednou před vrbou stál sám mladý král. Sotva Bohdanku spatřil, tak se mu zalíbila, že ji odvezl na hrad a učinil ji svou ženou. Nic nedbal, že je němá. Ale králova matka neměla Bohdanku ráda. Domnívala se, že to je nějaká divoženka a rozhodla se ji zahubit. Náhoda tomu chtěla, že král musel do boje.

V té době Bohdanka čekala dítětko. Narodil se jí krásný synáček. A tu stará královna položila do princovy kolébky štěně a dítě hodila oknem do hluboké propasti pod hradem. Ale kde se vzali, tu se vzali havrani, chlapečka zachytili na perutě a odnesli neznámo kam.

Královna to viděla a ještě víc se proti Bohdance zatvrdila. Všude rozhlašovala, že je to čarodějnice. Pobuřovala lid tak, až vtrhl do zámku a chtěl mladou královnu upálit na hranici.

V té době se právě končilo sedm let a košile byly hotovy, jen na poslední scházelo sedm stehů. Když Bohdanka odhodlaně vstoupila na hranici a přiblížil se kat, ve vzduchu zašumělo a sedm havranů přineslo hezounké děťátko.

Bohdanka hodila jednu košili po druhé na bratry havrany a ti se proměnili v hezké mládence. Jen nejmladšímu zůstalo na rameni sedm pírek, že košile nebyla došita. Tu zazněla kopyta koní – přijel král. Bohdanka mu vložila do náruče synáčka a poprvé promluvila. Všechno mu vyprávěla. Lidé vypukli v jásot. Královna matka litovala svého činu

a Bohdanka si ji pro její obětavost rázem oblíbila. Pak všichni, Bohdanka, její bratři i král, jeli k starým rodičům a vzali je k sobě na zámek.

O ČERVENÉ KARKULCE, BABIČCE A VLKU

Byla jedna malá holčička. Každý ji měl rád, jen se na ni podíval. Nejradši ji ale měla její babička. Jednou jí dala karkulku, čepeček z červeného sametu, a protože holčička tu karkulku měla tak ráda, že nic jiného nechtěla nosit, začali jí říkat Červená karkulka.

Jednoho dne řekla maminka Červená karkulce:

„Tady máš, Karkulko, bábovku a láhev vína a zanes to babičce. Je nemocná a slabá a to ji posílí. Po cestě neutíkej, a až přijdeš k babičce, nezapomeň pěkně pozdravit.“

Červená karkulka vzala košíček s bábovkou a vínem a šla. Babička bydlila až za lesem a v lese potkala Karkulka vlka.

„Dobrý den, Červená karkulko,“ řekl vlk.

„Dobrý den, vlku,“ na to Červená karkulka.

„Kampak jdeš, Červená karkulko?“

„K babičce.“

„A co neseš v košíčku?“

„Vino a bábovku, včera jsme ji upekli. To babičce udělá dobře, posílí ji to. Je nemocná a slabá.“

„A kde bydlí, Červená karkulko, tvoje babička?“

„Kousek za lesem, tam pod třemi lípami stojí chaloupka a dole rostou lískové oříšky, abys věděl,“ řekla Červená karkulka.

Vlk se podrbl na čumáku a povídá:

„Podívej se, Červená karkulko, jaké tady rostou krásné kytíčky. Natrhej je babičce!“

Karkulka si řekla, že babička bude mít jistě radost, když jí přinese kytiku. A začala trhat květiny.

Vlk zatím utíkal k babiččině chaloupce a zabouchal tam na dveře.

„Kdopak je to?“

„To jsem já, Červená karkulka,“ řekl vlk. „Nesu bábovku a víno. Otevři mi, babičko!“

„Stiskni kliku,“ odpověděla babička. „Jsem slabá a nemocná a nemohu vstát z postele.“

Vlk stiskl kliku, otevřel dveře, skočil dovnitř a babičku spolkl. Pak si oblékl její šaty, čepec a lehl si do postele.

Přišla Červená karkulka a divila se, že je otevřeno. Vešla dovnitř a pozdravila:

„Dobré jitro, babičko.“

Ale nikdo neodpověděl. Přistoupila k posteli a co vidí?

Leží tam babička, čepec hluboko stažený do očí a tuze, tuze divně vyhlíží.

„Ale babičko, jaké to máš veliké oči?“ zvolala Karkulka.

„To abych tě líp viděla,“ řekl vlk.

„A babičko, jaké to máš dlouhé uši?“

„To abych tě líp slyšela.“

„A babičko, jaké to máš chlupaté ruce?“

„To abych tě líp mohla chytit.“

„A babičko, jakou to máš hrozně velkou pusu?“

„To abych tě mohla líp sežrat!“

A jen to vlk dořekl, vyskočil z postele a sežral Červenou karkulku, bábovku, láhev vína i kytku. Pak si lehl zase do postele a chrápal, až okna řinčela.

Šel okolo myslivec a divil se, že babička tak chrápe, až okna řinčí. Vešel dovnitř a tu v posteli místo babičky vidí vlka. Hned si domyslí, že ten vlk asi babičku sežral. Popadl nůž a rozpáral vlkovi břicho. A z břicha vyskočila Červená karkulka s bábovkou, vínem a kyticí a pak vylezla babička.

„Ach, to jsem se bála,“ řekla Červená karkulka. „Ten vlk měl v břiše takovou tmou!“

A všichni měli radost, že to tak dobře dopadlo. Babička je pohostila vínem a bábovkou a kyticí dala do vázy.

Pak přinesla Červená karkulka velikánský kámen, dala ho vlkovi do břicha, babička břicho zašila a vlka vynesli před chaloupku.

Když se vlk probudil, kámen ho hrozně tlačil v břiše a měl z toho velkou žízeň. Šel se napít k potoku, ale kámen byl tak těžký, že jak se vlk nahnul nad vodu, stáhl ho dolů a vlk se docela utopil.

O ŽABCE KRÁLOVNĚ

Daleko za horami a moři panoval král a ten měl tři syny. Jednoho dne si je k sobě zavolal a řekl jim:

„Milí synové, je čas, abyste se oženili. Vezměte luky a každý vystřelte jeden šíp z hradní věže. Nevěstu pak vyhledejte v domě, na který váš šíp dopadne!“

Synové tak učinili. Šíp nejstaršího syna dopadl na dům hraběte, prostředního syna na dům knížete, a odtud si také své nevěsty domů přivedli. Ale nejmladší syn, Jeník mu říkali, svůj šíp nenašel, i vydal se do světa jej vyhledat. Po mnoha dnech jej konečně našel zabodnutý do hlavy staré vrby, na které seděla malá, zelená žabka. Princ vytrhl střelu a chtěl se vrátit do paláce, když vtom žabka promluvila lidskou řečí: „Tvůj šíp se vbodl do mé vrby, musíš si mne proto vzít za manželku!“

Udivený Jeník s nechutí popadl žabku a přinesl ji domů. Bratři i jejich nevěsty se mu za to vysmívali, ale co naplat, byly tři svatby a Jeník se oženil s žabkou. Jaké však bylo jeho překvapení, když s ní po svatbě osaměl a ona se mu před očima náhle proměnila v krásnou dívku se zlatou korunkou na hlavě. Zaradoval se, ale zase posmutněl, protože z princezny se k ránu opět stala zelená žabka.

Jeník si však umínil, že své tajemství nikomu neprozradí. Druhý den král promluvil k synům: „Rád bych věděl, jak pracovitě máte ženy. Ať mi do druhého dne každá nevěsta vyrobí koberec protkaný stříbrnými a zlatými nitěmi!“

Když princ Jeník vyřizoval žabce královo přání, řekl smutně: „Jak bys, moje žabko, mohla vyrobit takový koberec?“ „Netrud se, Jeníku, jen mi dej přinést dosti vlny a zlaté a stříbrné nitě!“

Sotva tak princ učinil, žabička jej požádala, aby otevřel okno dokořán a vysypal do větru všechnu vlnu i nitě. Sama pak zvolala: „Větre, větríčku, potřebuji krásný koberec zlatem a stříbrem protkaný!“

Druhý den tři královi synové předkládali otci koberce utkané a vyšíté jejich manželkami. Díval se král, díval a pak řekl: „Nejkrásnější koberec mi ušila Jeníkova žena, jak vidím.“

Princovi bratři odcházeli rozmrzeni. Třetí den je král opět všechny povolal a přikázal jim: „Ať mi vaše ženy upekou chléb k zítřejší snídani!“

Princ Jeník byl opět smuten. „Copak bys mohla, milá moje žabko, upéci chléb pro krále?“ „Netrud se, můj princi! Dej mi nanosit dost mouky a jdi klidně spát.“ I vysypala žabka z okna do větru všechnu mouku a přikázala: „Větre, větríčku, upec pro krále dobrý a měkký bílý chléb!“

Ráno král pochválil chléb přinesený Jeníkem. „Takový jsem v životě nejedl.“ A dále princům přikázal: „Zítřa pořádám hostinu. Přijďte na ni se svými ženami!“

Jeník odešel zarmoucen a řekl své ženě: „Co mám dělat, moje žabičko?“ „Nestarej se, Jeníku, vyčkej zítřka.“

Sotva nastal den, hosté se sjížděli do královského paláce. V tom stráž volá, že přijíždí zlatý kočár a v něm princ Jeník s krásnou princeznou. Jaký byl králův údiv, když viděl, že jeho nejmladší syn má za ženu princeznu a když se dověděl, že byla zakleta zlým čarodějem v žabku.

„Jen princova dobrota a trpělivost mne osvobodily,“ dopověděla princezna.

A byla hostina slavná a veselá. Trvala měsíc, týden a den, kdy král předal Jeníkovi svůj trůn.

O KOBLÍŽKOVÍ

Žili byli dědeček s babičkou. Jednou poprosil dědeček:

„Usmaž mi, babičko, koblížek!“

„Usmažila bych, ale z čeho? Už nemám mouku.“

„Ech babičko, pomeť po sýpce, poškrab po truhlách, však se jí trochu nashledá!“

Vzala babička peroutku, pometla po sýpce, poškrábala po truhlách a nashledala dvě hrsti mouky. Zamísila těsto smetanou, udělala koblíh, usmažila ho na másle a položila na okno vystydnout.

Omrzelo se koblížku ležet, skutálel se z okna na lavici, z lavice na podlahu, po podlaze ke dveřím, přeskočil práh do síně, ze síně na zápraží, ze zápraží na dvůr, ze dvora za vrata a dál a dál.

Kutálel se koblížek po cestě a naproti němu zajíc:

„Koblížku, koblížku, já tě sním!“

„Ne, nejez mne zajíčku ušáčku! Já ti zazpívám písničku,“ řekl koblížek a zazpíval:

„Já koblížek, koblížek,
po sýpce metený,
po truhlách škrabaný,
smetanou mísený,
na másle smažený,
na okýnku chlazený.
Já dědečkovi utekl,
já babičce utekl
a tobě, zajíčku, taky uteču!“

A už se koblížek kutálel dál, sotva ho zajíc ještě zahlédl. Kutálel se koblížek a naproti němu vlk:

„Koblížku, koblížku, já tě sním!“

„Ne, nejez mne, šedý vlku! Já ti zazpívám písničku.

„Já koblížek, koblížek,
po sýpce metený,
po truhlách škrabaný,
smetanou mísený,
na másle smažený,
na okýnku chlazený.
Já dědečkovi utekl,
já babičce utekl,
já zajíčkovi utekl
a tobě, vlku, taky uteču!“

A už se zas koblížek kutálel dál, sotva ho vlk ještě zahlédl. Kutálí se koblížek a naproti němu medvěd:

„Koblížku, koblížku, já tě sním!“

„Ale kdepak bys mne, ty šmačhavý medvěde, snědl!

„Já koblížek, koblížek,
po sýpce metený,
po truhlách škrabaný,
smetanou mísený,
na másle smažený,
na okýnku chlazený.
Já dědečkovi utekl,
já babičce utekl,
já zajíčkovi utekl,
já vlkovi utekl
a tobě, medvěde, taky uteču!“

A zase se odkutálel, sotva ho medvěd zahlédl. Kutálí se, kutálí se koblížek a naproti němu liška:

„Buď zdrav, koblížku, jaký ty jsi ale hezoučký, červeňoučký!“

A koblížek zazpíval:

„Já koblížek, koblížek,
po sýpce metený,
po truhlách škrabaný,

smetanou mísený,
na másle smažený,
na okýnku chlazený.
Já dědečkovi utekl,
já babičce utekl,
já zajíčkově utekl,
já vlkovi utekl,
já medvědovi utekl
a tobě, liško, taky uteču!"

„Jaká je to krásná písnička!“ řekla liška. „Jenže já už jsem, koblížku, stará a nedoslýchavá. Sedni si mi na čumák a zazpívej ještě jednou a hlasitěji!“

Koblížek skočil lišce na čumák a zazpíval stejnou písničku.

„Děkuju, koblížku, to je opravdu krásná písnička. Hned bych si ji vypo-
slechla ještě jednou. Sedni si mi na jazyk a zazpívej mi ji ještě naposled.“

To řekla liška a vystrčila jazyk. Koblížek jí hned na něj skočil a liška –
ham! – a koblížek spolkla.

ČERT A KÁČA

V jedné vsi žila dívka jménem Káča. Nebyla ani tak ošklivá, jako zlá a hubatá, takže se jí každý vyhýbal a žádný chasník ji nikdy k tanci nezval. Když zase byla jednou muzika a Káča se jen smutně dívala, povídá si: „Dnes si musím zatancovat, i kdyby to s čertem bylo!“

Sotva to dořekla, vstoupil do hospody pán, tak vznešený a krásně ustrojený, že na něm všichni mohli oči nechat. Namířil rovnou ke Káče, vzal ji do kola a už ji celou noc z náruče nepustil. Teprve když kohouti začínali kokrhat, chtěl se rozloučit, ale Káča nedala. Šla s ním před hospodu a chytla se ho kolem krku.

„Pusť, Káčo,“ povídá pán. „Se mnou nemůžeš, jsem čert a letím rovnou do pekla!“ A po té řeči se celý proměnil. Místo klobouku měl na hlavě rohy, po těle dlouhatánskou srst, na nohou kopyta. Ale Káča se nezalekla, držela se ho jako klíště, a tak ji musel vzít s sebou.

V pekle nastalo pravé pozdvižení. „Hned tu ženskou zanes zpátky, na-
dělala by tu jen mrzutosti!“ poručil Lucifer.

Čert se tedy zas proměnil ve vznešeného pána a s Káčou na zádech vy-
letěl ven. Prosil, hrozil, sliboval, ale Káča se nepustila. Vláčel se s ní ještě kus cesty, až celý utrmácený klesl na louce.

Nedaleko pásl ovčák, a když to viděl, dal se do smíchu. „Nic se nesměj, radši mi od té ženské pomoz, bohatě se ti odměním,“ sliboval čert. Ovčák kývl a povídá Káče: „Chyť se mne. Já si tě vezmu!“ Že byl pěkný a statný hoch, chytla se tedy Káča jeho. Ale ovčák šel k řece, vyvlékl se ze svého huňatého kožichu a shodil ho i s Káčou do vody. Proud ji odnesl a vy-
škrábala se na břeh až kdovídko.

Šťastný čert ovčákovi stokrát děkoval: „Poslyš, co ti povím! Dnes v no-
ci mám odnést do pekla vašeho správce a zítra samotného knížete. Kní-
žeti pomoc není, o to se nepokoušej, ale správce nebyl tak zlý, a dá-li ti py-

tel dukátů, můžeš ho vysvobodit.“ Pak ještě ovčákovi poradil, jak si počínat, a vesele uháněl pryč.

Správce byl hrůzou z pekla polomrtvý. Když slyšel, že ho ovčák zachrání, dal mu vyplatit hned dva pytle dukátů a čekali na čerta spolu. Sotva odbila půlnoc, blýsklo, zahřmělo, chlupatý byl tu a hned se na správce sápal. Ale ovčák, jak měli domluveno, vztáhl proti čertu ruku a vykřikl: „Honem uteč, sic je s tebou zle!“ Nato čert, jako by se polekal, okamžitě se ztratil.

Když o tom zvěděl kníže, prosil ovčáka, aby i jeho zachránil. Ovčák se rozmyšlel, protože mu to čert zakázal. Ale když kníže sliboval hory doly a že se polepší, dal si říci. Jakmile se čert objevil a po knížeti sáhl, ovčák vystoupil a opět vykřikl: „Honem uteč, sic je s tebou zle!“ Čert se zakabonil. „To nejde! Ustup, nebo musíš se mnou taky!“ ohnal se. „Říkám uteč, jde o tebe,“ pošeptal mu ovčák. „Je tu Káča a hledá tě!“

Jak čert slyšel o Káče, zařval strachy, knížete pustil, a hned byl tentam. Kníže pak učinil ovčáka svým spoluvládcem, moudře spolu panovali a všem v zemi se dobře vedlo.

O TŘECH SESTRÁCH

V jednom městě bydleli rodičové a měli tři dcery. Nejstarší říkali Baruška, druhé Dorotka a třetí Anuška. Starší dvě byly fifleny; celý den se fintily a hrály a Anuška musela za ně dělat. Žádná práce ji nemrzela. Neměla sice tak bílá líčka, tak hebouneké ručičky jako její sestry, ale proto byla přece mnohem hezčí a příjemnější než ony. Matka, co by byla měla mít Anušku radši, pochlebovala starším, a kdyby se byl ubohé Anušky otec nezastal, byla by vystála hůře než pes. Kdejaká móda nastala, již ji musela matička dceruškám zaopatřit, aby se mohly blýskat; a nespravedlivá máti měla největší radost, když hejskové okolo dcer obskakovali a druhá děvčata závistně na ně hleděla. O Anušce nevěděl nikdo kromě domácí chasy a několika starých žebráků, kterým udělovala hojnou almužnu. Jedenkrát byl v blízkém hlavním městě výroční trh. Otec tam také šel. Před odchodem se ptal dcer, co jim má koupit? Baruška i Dorotka si toho naporoučely až hrůza; jedna brokát, druhá páj, ta tu fábory, ona perle.

„A co mám tobě přinést?“ ptal se otec Anušky, která nesla na stůl snídani.

„Já mnoho nežádám, tatíčku; co vám na cestě o klobouk zavadí, to mně přineste.“

„To nebude asi mnoho.“

„Ona nepotřebuje docela nic, ta smolnožka,“ ozvaly se sestry, „pro ni je režná sukně dost dobrá.“

„Vždyť je holka jako vy a strojí se tak ráda jako vy,“ odpověděl otec s káravým pohledem.

„I kdožpak si jí všimne!“ řekla matka a vystrčila Anušku ze dveří. Otec šel na milý jarmark, nakoupil všelijakých drahých věcí a vracel se domů. Jda okolo lesíku, zavadí kloboukem o ořechovou sněť; i vzpomene si na

Anušku, utrhne tři oříšky a schová je do kapsy. Když přišel domů, dal dcerám drahých věcí, potom vzal oříšky a šel k Anušce.

„Tu máš, děvečko moje, co jsi žádala, to jsem ti přinesl.“

S radostí poděkovala Anuška otci za malý dárek a schovala si ho za ňadra. Ale navečer, když nabírala ze studně vody do věder, tuze se nahula a oříšky žblunkly do vody.

„Ach, já nešťastná! co jsem učinila; nyní jsou krásné oříšky tytam,“ zabědovala Anuška a nad studní se nahýbajíc snažila se oříšky na dně studně spatřit. Ale studně byla hluboká a oříšky byly daleko. Tu vyskočí na zídku zelená žabka a ptá se: „Co se stalo, Anuško, že tak pláčeš a naříkáš?“

„Jak nemám plakat a naříkat, když mi spadly do studně oříšky, které jsem dnes od tatíčka dostala?“

„Přestaň plakat, já je přinesu.“ I skočila žabička do studně a v okamžetí byla zase nahoře a vyplila na zídku tři oříšky.

„Nastokrát ti děkuju, dobrá žabičko,“ pravila Anuška a honem oříšky popadla.

„Víš-li pak ale, co v těch oříškách je?“ ptala se žabka.

„A co jiného by v nich bylo než jádro.“

„Ó, nikoli; v každém jsou drahé šaty na tebe ušité, až budeš chtít, rozloupni jeden z nich a přistroj se do nich.“ Tak řekla žabka a skočila dolů.

„Ale ta žabka myslí, že jsem tak bláhová, abych tomu věřila. Kterak by se vtěsnaly celé šaty do takového oříšku? Nechám si je a nerozloupnu ani jeden.“ Strčila oříšky opět za ňadra, vzala vědra a brala se po své práci. Když šla spat, zaobalila si oříšky do plátna a schovala do truhly. Přišla neděle, sestry se oblékly do nových šatů a hnaly se do kostela jako dvě pávice. Matka i otec i všechna chasa odešly do kostela a jen Anuška musela zůstat doma, oběd chystat a dům hlídat. Když všecko uklidila a oběd přistavila, sedla na truhlu a plakala. „Ach Bože, kdybych mohla také jednou do toho božího kostela jít, je prý tam jako v nebi. Ale co, kdybych i mohla, kterak bych tam vešla v těch starých kanafasových sukních? Vždyť by se mně lidé vysmáli. Kdyby to tak byla pravda, co ta žabička povídala? Nu, ať je to tak nebo tak, rozloupnu alespoň jeden, zůstanou mi ještě dva.“ Napřed si utřela režnou zástěrou slze z očí, potom vyndala z truhly ořech, vytáhla z kapsy kudličku a rozloupila ho, jen to luplo.

„Tatíčku nebeský! Snad je to přece pravda!“ vykřikla, když oříšek rozlouskla a něco se v něm zablyšklo. Sedla na truhlu a pozvolna to rozdělala. Nejdříve vytáhla růžové šaty celé stříbrem vyšité, stříbrný pás, bílý závoj jako pavučinu, perlový skvost a stříbrem vyšité bílé střevíčky.

„Bože, Božíčku! To že je pro mne? Jakkap to jen na sebe obléknu? Ale však ono to nějak půjde; oběd se vaří, naši nepřijdou ani za dvě hodiny domů, ustrojím se a podívám se do kostela.“ I šla honem, čistě se umyla a začala se strojit. Všecko bylo, jako by to na ni ulil. Konečně si vpletla do vlasů řadu perlí, přehodila závoj a šla, jen to na ní šumělo. U dveří se pokropila svícenou vodou, řkouc: „Mžitka za mnou, mžitka přede mnou, pánbůh sám nade mnou! Andělíčku, můj strážníčku, dům za mne opatruj!“

V kostele se lidé rozestupovali a šli stranou, aby mohla Anuška kupředu, neboť každý myslel, že je to nějaká vznešená kněžna. Posadila se zrovna naproti sestrám. Co vešla, již sestry na otčenáš ani nepomyslyly, hledíce jen na perle a na krásné šaty té neznámé kněžny. Že je to Anuška, to by si do své smrti nebyly pomyslyly. Než byl v kostele ještě někdo, komu Anuška padla do oka. Mladý kníže, jemuž země náležela, jel skrz město, a zašel do kostela, spatřil Anušku. Ačkoli nemohl tvář skrz závoj rozeznat, přece se domýšlel podle vzrůstu a celé její postavy, že musí být hezká. Ptal se toho, ptal se onoho, ale žádný o ní nevěděl. Čekal, až půjde z kostela; ale Anuška se pomodlila otčenášek, trochu se v kostele poohlédla a běžela domů. Než se kníže za ní protlačil, nebylo jí už vidět.

Doma se honem svlékla, srovnala šaty do oříšku, zavřela truhlu a pospíchala do kuchyně v domnění, že bude na krbu tma a v hrncích prázdné. Ale oheň praskal a oběd se vařil.

„I zaplať pámbůh, že se to tak podařilo.“ Nyní si popíjila a za chvílku bylo všecko hotovo. Rodiče a sestry přišli domů a Anuška jim vyběhla s očištěnou tváří vstříc.

„Dnes jsi měla být v kostele, to tam byla krásná paní,“ pravily sestry, aby Anušku jenom poškádlily.

„Hm, já ji také viděla.“

„Kdes ji viděla?“

„Seděla jsem na naší hrušce, když šla okolo.“

Tu chvíli poručily zlostné sestry, aby pacholek hrušku podsekl. Celý týden nemluvily o ničem jiném než o krásné paní a o mladém knížeti, jak za ní pospíchal a všude ji hledal.

Druhou neděli odešlo zase všecko do kostela. Tu si také Anuška všecko přichystala, umyla se a šla se ustrojit. Rozloupkla druhý oříšek a vyndala šaty oblakové, perlami a diamanty vykládané, diamantový skvost, bílý závoj a bílé střevíčky.

„Kdyby mne sestry poznaly v těch šatech, ony by mne ukřižovaly. Ale musím se na toho knížete také podívat, však jsem jakživ takového pána neviděla.“ U dveří pokropila se opět svěcenou vodou, řkouc: „Mžitka za mnou, mžitka přede mnou. Andělíčku, můj strážníčku, dům za mne opatruj!“ Potom pospíchala ke kostelu. Lidé se již chvíli dívali, zdali opět přijde, a sotva ji zahlédli, tu se každý uctivě poklonil a kupředu jí postil. Když udělala Anuška kříž, mrkla na pravou stranu, kde stál mladý kníže, ale rychle se odvrátila a tvář se jí zapálila, neboť se její oko potkalo s ohnivým zrakem knížete. Srdce jí začalo klepat a úzkost jí jala taková, že by se byla raději v kuchyni viděla.

Jak bylo po pozdvihování, náhle se zdvihla, proklouzla skrze zástup jako mník a pospíchala domů. Kníže se tlačil v patách za ní, ale již jí nestihl.

„Nu, viděla jsi dnes také kněžnu?“ ptaly se sestry, když přišly z kostela.

„Ovšemže viděla, seděla jsem na brance,“ odpověděla Anuška.

Hned poručily sestry branku shodit. Celý týden byla zase řeč jen o kní-

žeti a o cizí kněžně. Anuška se těšila na neděli a chvílemi si také na krásného knížete vzpomněla. Časněji než kdy jindy vybrali se třetí neděli všichni do kostela. Jakmile byli za vraty, Anuška všecko přichystala a běžela se strojit. V tom třetím oříšku byly šaty perlové barvy, zlatem draze krumplované, zlatem lemovaný závoj, rubínový skvost a zlatem vyšívané střevíce. Tenkrát se si nemohla vlasy dost pěkně a hladce uplést a dlouho to trvalo, než si vrkoč urovnala a drahými kameny ozdobila. Konečně se zahalila skvostným závojem, namočila podlouhlý prst do kropeničky, pravíc: „Mžitka za mnou, mžitka přede mnou, pánbůh sám nade mnou; andělíčku můj strážníčku, dům za mne opatruj!“ Nato pospíchala jako srnka ke chrámu Páně.

Dávno již hleděl kníže na dveře, brzo-li do nich kněžna vkročí. „Tentokráte mi neuteče; já ji musím vidět, musím vědět, kdo je.“ Měl to chytře nastrojeno. Dva vozy chvoje stály blíže kostela a pacholci měli poručeno, jak vejde paní do kostela, aby chvojí cestu zatarasili. Myslil kníže, dříve než by chvojí přelezla, že ji dostihne.

Anuška vešla do kostela, poklonila se na obě strany, klekla a nábožně se začala modlit. Modlila se za všechny, za dobrého otce i za zlou matku a zlé sestry, potom také za mladého knížete, který tak toužebně na ni hleděl. Po modlení udělala kříž, jedním okem koukla na knížete a chvátila domů. Tu vidí před kostelem hromadu chvoje. Ale což si z toho Anuška dělala, ona byla zvyklá přes chvoj skákat! Podkasá si perlové šaty, a jak by letěla, octne se na druhé straně. Než jeden střevíc zůstal ve chvoji.

Kníže se protlačil s kostela, a když spatřil zlatem vyšitý malinký střevíček, smutně ho zdvihl a schoval.

Tu se přikrade k němu stará žebračka a šeptá: „Milostivý kníže, ta paní je dcera z onoho domu, já ji znám.“ Přitom ukázala prstem na domek Anuščina otce.

Než se kníže ohlédl, byla žebračka pryč. „Ta stará mne má asi za blázna? Než může dost být, že se tam ta paní schovala a že jí tam znají.“ To řka, dal se na cestu k domku.

Zatím skládala Anuška šaty do oříšku a jedna slza za druhou se jí po lících kutálela. „Dobře tatíček říkává, ať každý nosí, co se pro něho sluší! Ó, že jsem ty oříšky rozloupala a těm šperkům se zavést dala; co z toho teď mám? Že mne již na světě nic těšit nebude. Ta nešťastná žabička, co mi to poradila! K tomu jsem ještě střevíc ztratila. Copak s ním asi ten hezký pán počne? Ach Bože! Bože! Darma na něho myslet!“ S takovým vzdycháním a naříkáním odstrojilo se nebohé děvče a šlo do kuchyně. Přišly sestry domů, ale ona se ani neptala, ani neodpovídala.

Právě se chystali k jídlu, tu přijede na dvorek krásný vůz s čtyřmi koňmi a v něm sám kníže pán. Otec vyběhne ven, ale tu už vchází kníže do světnice.

„Je pravda, že máte dceru?“ ptal se, když byl pozdravil.

„Máme, milostivý kníže!“ odpověděla žena a na muže mrkla, aby mlčel.

„Když jsem šel dnes z kostela, našel jsem střevíc a umínil sobě, že ta, která ten střevíc obuje, bude mou chotí. Kde je vaše dcera?“

„Odpusťte, milostivý pane! ona je tuze stydlivá a sotva by před vámi střevíc oblékla; dejte mi ho do ruky, já půjdu k ní do komůrky.“

Kníže jí ho dal a myslil, že má již vyhráno.

Chytrá matka vzala střevíc a vešla do komory, kde dcery s všetečností čekaly, až je zavolá.

„Holky!“ pravila matka, „seberte rozum dohromady! Jedna z vás bude kněžnou.“

To jim všechno povídala a držela střevíc vzhůru. Baruška ho popadla, aby ho první obula; ale noha byla skoro o půl paty větší.

„Nic platno, chceš-li být kněžnou, dej si kus paty uříznout!“ radila matka.

„To dám,“ odpověděla odhodlaně Baruška. Matka jí kus paty uřízla a ona střevíc obula. Potom se přistrojila a šla ke knížeti. Když se kníže přesvědčil, že střevíc obula, nemohl nic říci, ať se mu zdálo, že je trochu menší a ne tak hezká, jak si cizí paní představoval. S radostí ji rodiče požehnali a kníže sedl s nevěstou a s matkou do svého vozu. Měl však malého psíka, který s ním všude chodil. Když ujeli kus cesty, začal pejsek štěkat: „Haf, haf, haf, náš pán si veze bezpatou ženu!“

„Co to povídáš, pejsku?“ ptal se kníže a zavolal ho k sobě.

„Haf, haf, haf, náš pán si veze bezpatou ženu!“ zaštěkal psík podruhé.

Tu se obrátil kníže k Barušce a poručil, aby vyzula střevíc. Celá bleďá učinila nevěsta, jak kníže velel, a ukázala zavázanou patu.

„Ty podvodnice, tak jsi mne chtěla ošálit? Tu chvíli mi jdi z očí. A ty,“ obrátil se k matce, „pověz, kde je ta paní, jížto střevíc náleží. Ona prý je skryta v tvém domě!“

„Ach, odpusťte, milostivý kníže! Já za to nemohu, ona nechtěla jít a poslala sestru; je-li ta stydlivá, je tamta ještě stydlivější. Než když poručíte, musí vám být po vůli.“

Vzala střevíc a šla k Dorotce, myslíc, že se jí to snad podruhé lépe podaří. Ale Dorotka nemohla pro palec do střevíce.

„I co je o palec, uříznem ho,“ pravila matka.

„Ráda si to dám udělat, jen když budu kněžnou,“ řekla Dorotka; dala si palec uříznout a matka ji vedla ke knížeti. Ačkoli se zdála být stejné velikosti s neznámou a tváří krásnějších než Baruška, přece se knížeti ještě nelíbila. Než při tom všem vzal ji s sebou.

Tu začne zas nešťastný pejsek: „Haf, haf, haf, náš pán si bere bezprstou ženu!“

„Co ten psík zase štěká?“ pravil pán a volal ho k sobě.

„Haf, haf, haf, náš pán si veze bezprstou ženu,“ opakoval pes.

Tu se opět kníže na nevěstu obořil a střevíc musel z nohy. I viděl opravdu, že jí palec schází.

„Vy ošemetnice, tak tedy mne šidíte? Nyní je míra dovršena a vy trestu neujdete. Koho máte zde skrytého?“

„Ó, milostivý kníže! Krom několika služebných děveček není tu nikoho.“

„A kde jsou? Přiveďte je sem.“

Muž běžel, na celém těle se třesa, pro chasu; rád by byl také Anušku přivedl, ale bál se ženy.

Když kníže buclaté, zavalené děvečky spatřil, kroutil hned hlavou, že to žádná není. „A jinou ženskou již v domě nemáte?“ ptal se konečně, celý mrzutý, že ho žebračka podvedla.

„Máme ještě jednu dceru, milostivý kníže!“ ozval se tatík bázlivým hlasem, „ale ona je vždy tak usmolená a tak hloupá, že ani mezi lid nejde.“

„Kde je? Přiveďte ji ke mně!“

„Snad se někam schovala, já pro ni dojdou.“

Sestry zlostí zčervenaly jako pivoňky a stará pravila sípavým hlasem: „Ten náš táta nemá kusa rozumu a dělá nám jen hanbu jako ta usmolená husa; ani se k ní nechci hlásit co matka.“

Anuška nebyla ani v kuchyni, ani ve dvoře, seděla na půdě na truhle a plakala, až jí srdce usedalo. Proč, to sama nevěděla! – Když kníže přijel a Barušku do vozu sázal, bodlo jí to k srdci, a nemohouc dole vydržet, utekla na půdu a plakala. Ráda by byla ze světa prchla, kdyby věděla kudy. Tu slyší někoho přicházet. Byl to tatíček. „Anuško, máš jít dolů, kníže tě chce také vidět.“

„Kníže, povídáte, že mne chce vidět? Což neodjel s Baruškou?“

„Ba ovšemže ne; kdož ví, kdo mu to napískal, že je v našem domě ta paní, kterou v kostele viděl. Máma byla takový blázen a vydávala holky jednu po druhé za ni, ale on to poznal; teď se zlobí a chce všechny ženské vidět. Pojď jen a nestyď se.“

„No, tak počkejte dole, tatíčku, já se trochu ustrojím.“

Tatík šel a Anuška se začala strojit do šatů perlových, zlatem vyšívaných. Srdce jí tlouklo, strach a naděje se zrcadlily na její andělské tváři. „Co mi řekne? Zdali mne nepotrestá, že já, chudá děvečka, do takových šatů jsem se ustrojila a jej oklamala?“ S takovým rozjímáním kráčela dolů.

„Pro všechny svaté!“ vykřikl tatík, když ji spatřil. „Kde jsi vzala ty šaty, Anuško?“

„Jen pojďte, já vám to povím.“ Zakryla se závojem a šla s otcem na dvůr, kde kníže jako na trní čekal.

„Kde se tu vzala ta krásná paní?“ ptaly se sestry a jako u vidění hleděly jedna na druhou, ale kníže byl jedním skokem u Anušky.

„Proč skrýváš, panno, tvář svou spanilou a utíkáš přede mnou? Nechci tobě ublížit, neboť toužím po tvém pohledu jako ve tmě bloudící poutník po záři sluneční.“

„Ach, milostivý kníže! nemluvte tak ke mně; vy se mýlíte. To je můj otec a já jsem jen chudé děvče.“ Přitom odhalila Anuška závoj a z té nevinné milostné tváře zasvitlo knížeti tmavohnědé oko, jehož blesk duší jeho co střela projel.

„Nevěřím tomu, co povídáš, chudé děvče nemůže nosit tak drahý oděv.“

„Že je naše dcera, to je boží pravda,“ skočila knížeti do řeči matka, neboť zlostí všecko v ní vřelo, že se má nenáviděná dcera snad stát kněžnou. „Ale kde ty šaty vzala, to nevím. Nyní mluv, ty nezdrárné stvoření, kdo ti dal ty šaty?“

„Odpusťte, pane! Otec můj přinesl mi z jarmarku tři oříšky, a v nich byly ty šaty. Já je vzala do kostela, myslíc, že mne žádný nepozná. Nemyslela jsem, že z toho takové pohoršení pojde.“

„Neboj se, drahá, neboj, ono se ti nic nestane. Zde máš moji ruku, jestliže se ti líbím, pojď se mnou!“

Anuška zůstala při těch slovech, jako by ji šarlatem pokryl, a slzy kropily těžké roucho; ale když jí kníže ruku podal, vložila svou ruku do ní.

Sestry, vidouce, že se opovržená Anuška stala kněžnou, začaly plakat a vrhly se jí kolem krku, jako by ji bůhvíjak nerady ztratily, ale zatím plakaly samou zlostí. Jen otec jí s radostí požehnal a z upřímného srdce jí přál štěstí. Když sedala Anuška do vozu, přiběhl pejsek, začal se lisat a štěkat: „Haf, haf, haf, náš pán nám veze krásnou paní domů!“

„To zvíře bylo moudřejší než já,“ řekl kníže a lichotil chytrému psíku. Nato sedl k své krásné Anušce, kočí práskl do koní, a oni ujížděli jedním cvałem k domovu.

Když zmizela Anuška domácím z očí, obrátil se hněv sester a matky na ubohého otce a jako zhoubný příval hrnul se proud jedovatých slov z jejich úst.

„To je hezké,“ obořila se stará a podepřela boky, „na mne jsi huboval, že těm dvěma pochlebuji, a což jsi ty lepšího? Takové drahé šaty koupí té špinavé, nemotorné smolnožce, která nám jen hanbu plodila a zapomene na ty, ke kterým každý hledí, o kterých každý povídá. To jsi otec?“

„Jen se upokoj, když nevíš, jak se to stalo,“ chlácholil muž. „Což jsem věděl, že jsou v oříškách šaty? Bůh jí to nadělil za její hodnost a za její dobrotu. Vy jste se jí dost natýraly a ona všechno trpělivě snášela. Nyní je šťastna!“

„Ó, jen se jí zastávej, však se toho dost brzy dočkáš, že ji kníže přivede nazpět. To by byla šikovná kněžna. Nyní však musíš Barušce a Dorotce právě takové šaty zaopatřit, když víš o keři, kde tak drahé oříšky rostou.“

„Ale, Bože, což na mně žádáte? Vždyť jsem vám řekl, že —“

„Nevymlouvej se,“ přetrhla mu řeč stará, „my nejsme tak hloupé, abys nám mohl ukazovat straky na vrbě. Jestliže nám šaty nepřineseš, tak si jdi k tvému miláčkovi a k nám se více nehlas.“

Abyste to štěkání déle nemusel poslouchat, šel nebohý tatík raději z domu a umínil si, že jim ořechy přinese, ať jsou jakékoliv. Šel tedy opět k tomu keři, o němž byl prve zavadil, a utrlh tři ořechy. Přitom si však hned umínil, že odjede k Anušce, jakmile dcerám ořechy odevzdá. Když viděly otce přicházet, běžely mu naproti, neboť myslily, že jim jistě nese šaty. Honem mu oříšky z ruky vytrhly a každá jeden rozloupala. Ale nastojte! Z každého oříšku vyskočil na tři lokte dlouhý had, otočil se každé kolem krku a zadusil je. Zmodralé padly na zem, ta se pod nimi slehla, i nezůstalo po nich ani památky. Nikdo pro ně slzy neumovil!

Kníže miloval Anušku více a více a do smrti nelitoval, že si ji za manželku vyvolil.

Seznam pohádek:

Zlatovláska – Karel Jaromír Erben

Jak se Honza učil latinsky – převyprávěli Vladislav Stanovský a Jan Vladislav

Šípková Růženka – převyprávěno podle pohádky Charlese Perraulta

Hrnečku, vař – převyprávěli Vladislav Stanovský a Jan Vladislav

Jak si pejsek s kočičkou dělali k svátku dort – Josef Čapek

O Budulínkovi – převyprávěli Vladislav Stanovský a Jan Vladislav

Vrána a liška – Antonín Jaroslav Puchmajer

O Kašpárkovi – převyprávěla Věra Blažková

O perníkové chaloupce – převyprávěli Vladislav Stanovský a Jan Vladislav

O dvanácti měsíčkách – převyprávěla Milena Marková

Princezna na hrášku – Hans Christian Andersen

Sedm havranů – převyprávěla Milena Marková

Červená Karkulka – převyprávěli Vladislav Stanovský a Jan Vladislav

O žabce královně – převyprávěla Zuzana Brodová

O koblížkovi – převyprávěli Vladislav Stanovský a Jan Vladislav

Čert a Káča – převyprávěla Milena Marková

O třech sestrách – Božena Němcová

Mgr. MARIE LIŠKOVÁ

METODICKÁ PŘÍRUČKA
k učebnici
HUDEBNÍ VÝCHOVA
pro 1. ročník základní školy

Obálku navrhl Václav Hanuš (s použitím kresby Gabriely Filcíka)

Sazba not Notografické studio MM, s.r.o.

Vydalo roku 1998 SPN – pedagogické nakladatelství, akciová společnost,

Bělehradská 47, 120 00 Praha 2

Odpovědná redaktorka PhDr. Milana Čechurová

Výtvarný redaktor Václav Hanuš

Typografie a technická redakce Marcela Jirsová

Sazba Regra, s.r.o., Ústí nad Labem

Publikaci vyrobily Grafické tiskárny, s.r.o., Velký Šenov

Počet stran 80

1. vydání

Cena 65 Kč

52431

ISBN 80-7235-047-1

Učebnice si můžete objednat na adrese:

SPN – pedagogické nakladatelství, akciová společnost,

Ostrovní 30, P. O. Box 123, 111 21 Praha 1

tel./fax (02) 24 23 72 69

www.spn.cz

nebo

Expediční středisko FORTUNA, Čestlice 108, 251 70 Praha-východ,

tel. (02) 90 05 33 34, fax (02) 90 05 33 35

Učebnice si můžete přímo zakoupit na adrese:

Knihkupectví FORTUNA, Ostrovní 30, 110 00 Praha 1

tel./fax (02) 24 23 45 15

KVALITNÍ UČEBNICE PRO PRVNÁČKY

- všechny učebnice jsou vstupní částí kompletních řad učebnic pro celou základní školu od 1. do 9. ročníku
- jsou zpracovány v rámci osnov vzdělávacího programu Základní škola, uplatňují se však dobře i v rámci programů alternativních
- vycházejí zásadně s komplexními schvalovacími določkami MŠMT ČR

UČÍME SE ČÍST (J. Wagnerová)

**METODICKÁ PŘÍRUČKA K UČEBNICI UČÍME SE ČÍST
PÍŠANKY – SOUBOR PĚTI SEŠITŮ**

- nová učebnice elementárního čtení
- využívá prvků genetické metody v počátečním čtení
- plní funkci slabikáře i první čítanky
- při nácviu čtení se neužívá slabika, proto nelze učebnici nazývat „slabikář“
- metoda usnadňuje, zrychluje a zkvalitňuje nácviu čtení všech žáků, včetně dětí s obtížemi ve čtení i s poruchami učení
- k učebnici je vydán soubor pěti písanek a metodika pro učitele

MATEMATIKA PRO 1. ROČNÍK ZŠ (M. Čížková)

- dvoudílná pracovní učebnice s bohatými ilustracemi
- zaměřená na tvořivé a hravé zyládnutí učiva

PRVOUKA PRO 1. ROČNÍK ZŠ (J. Mladá, L. Podroužek)

- barevná učebnice doplněná pracovním sešitem

HUDEBNÍ VÝCHOVA PRO 1. ROČNÍK ZŠ (M. Lišková)

**KOMPAKTNÍ DISK k učebnici HUDEBNÍ VÝCHOVA
PRO 1. ROČNÍK ZŠ**

**METODICKÁ PŘÍRUČKA K UČEBNICI HUDEBNÍ
VÝCHOVA PRO 1. ROČNÍK ZŠ**

- barevná učebnice pro žáky s množstvím hudebních úkolů, písniček ke zpívání a hudebně pohybových her
- k učebnici je vydán kompaktní disk s ukázkami hudebních skladeb, s nimiž se mají žáci během roku seznámit, a s nahrávkami zvuků a tónů, za jejichž pomoci vstupují do hudebního světa

Bližší informace o učebnicích podá:

SPN – pedagogické nakladatelství, akciová společnost

Ostrovni 30, P.O.Box 123

111 21 Praha 1, tel./fax 02/24 23 72 69

UČEBNICE PRO 1. STUPEŇ ZÁKLADNÍ ŠKOLY

ČESKÝ JAZYK (V. Styblík a kol.)

● tradiční, kvalitní učebnice, jedna pro každý ročník ● ke každé učebnici je vydána metodika pro učitele ●

ČÍTANKY (J. Brukner, M. Čížková a kol.)

● půvabné, poetické čítanky ● spojují úkoly literární, výtvarné, hudební a pohybové výchovy ● zaměřují se na kvalitní čtenářství

ANGLIČTINA (E. Lacinová, Š. Kadlecová)

ANGLIČTINA (M. Zahálková)

● dvě paralelní řady původních českých učebnic angličtiny pro 4. – 9. ročník ZŠ ● ke každé učebnici je vydán pracovní sešit, metodická příručka pro učitele a audiokazeta pro nácvik výslovnosti a porozumění jazyku ●

MATEMATIKA (M. Čížková, M. Kaslová, J. Trejbal)

● dvoudílná pracovní učebnice pro 1. a 2. ročník, po jedné učebnici a pracovním sešitě pro 3. a 4. ročník ● dvoudílná učebnice pro ročník pátý ●

PRVOUKA (J. Mladá, L. Podroužek)

● jedna učebnice a pracovní sešit pro každý ročník (1. – 3. r.) ●

PŘÍRODOVĚDA (J. Mladá, L. Podroužek)

● jedna barevná učebnice a pracovní sešit pro 4. i pro 5. r. ●

VLASTIVĚDA (J. Chalupa, O. Zwettler)

● klasické učebnice pro 4. i 5. ročník ●

HUDEBNÍ VÝCHOVA PRO 1.–5. ROČNÍK (M. Lišková, L. Hurník)

● řada zcela nových učebnic s pokračováním do 9. ročníku
● každá učebnice je doplněna kompaktním diskem s nahrávkami hudby, tónů a zvuků, s nimiž žáci pracují a s nimiž se mají seznámit ●

VŠECHNY ŘADY MAJÍ NÁVAZNOST AŽ DO 9. ROČNÍKU

Blíže informace si vyžádejte u nakladatele